

SADDO

www.sadovska.sk

miesta s oslabenou imunitou

Aký je tvoj
najobľúbenejší recept?
Chumáč autorkiných
vlasov medzi plátkami
šunky
O užitočnosti krásnych
monštier
Zvliekanie z kože
Sleduješ módné trendy?
Zjavne priamo
na povrchu
Skryté za závojom
bujnej estetiky
Milostný románik medzi
ponukou a dopytom

CENA: 120 SK/CZK

ISSN 1336-6319

9 771336 631008 72

the fateful character
of the female body,
from which there
is no escape

osudová danosť ženského tela, ktorej nemožno uniknúť

PHOTO © PAVEL MÁRA

the **b**ody represents
at the same time
object, tool
and material

I MUST BE BETTER, 2001, video-drawing with hairs, DVD, 13 min., view of installation, Project, Dublin, Ireland 2002

I MUST BE BETTER, 2001, videokresba vlasom, DVD, 13 min., pohľad na inštaláciu, Project, Dublin, Írsko 2002

P a r a s i t e s

resemble post-human forms or
mysterious unknown arthropods
that can appear at any time and
fasten themselves anywhere.

Only on taking a close look does
the viewer realize that what
he/she sees are parts of a human
body, without being aware at all
that it is the author's body.

PARASITES. 1998, black and white toned photography. Installation. 6. Internationale Fototage, Herten, Germany 2001

Parazity pripomínajú skôr posthumánne formy či záhadné neznáme článkonožce, ktoré sa môžu kedykoľvek objaviť

a kedykoľvek prisaf. Až pri pohľade zblízka si divák uvedomí, že ide o časti ľudského tela, a vôbec zrejme netuší, že je to telo autorky.

PARAZITY. 1998, čiernobiela tónovaná fotografia, inštalované na 6. Internationale Fototage, Herten, Nemecko 2001

S
l
o
u
g
h

Z
v
l
i
e
k
a
n
i
e
z
k
o
ž
e

ZVLIEKANIE Z KOŽE, 2003, DVD, 73 min., hudba Martin Burlas, projekcia pre InOut, Medzinárodný festival digitálneho obrazu, Praha 2003

CHŮLOSTIVÉ OTÁZKY
nový pohľad, spontánnosť, provokatívnosť...?

**PERFORMATÍVNE TELÁ
A OBRAZY**
dobrodružstvo skúmania a otvárania
rozmanitých rozhraní

**O UŽITOČNOSTI
KRÁSNYCH MONŠTIER**
nepotrebnú, aby ich niekto oslobodzoval
od diktátu módy

V ZAJATÍ ABECEDY TELA
to, čo sa v skutočnosti vyprázdnilo, nie je telo

MEDZI
kvôli svojej chcenej nezaradenosti

ZNAK INTÍMNEHO GESTA
neprirodzené prirodzenosti...?
to ponechám na diváka

FLASHION
bleskovky z bežného šatníka

SADOBBOARD
na ceste k vám

VTEDY A TAM
sme sa mohli stretnúť

RIADKY
ktoré to vidia inak

SADO VSKA 2 www.sadovska.sk
SADO VSKA vychádza dva razy ročne

Vydavateľ: Dorota Sadovská / Adresa: Sliezska 7, 831 03 Bratislava / e-mail: dorota@sadovska.sk / URL: www.sadovska.sk / Konceptia publikácie: Dorota Sadovská / Vizualný koncept & DTP: Martin Janoško / Slovenský preklad: Dalibor Nicz, Elena Flašková, Marián Hatala, Denisa Vitekova / Slovenská jazyková úprava: Katarína Weissová / Česká jazyková úprava: Katarína Uhlířová / Fotografia na titulnej strane: Pavel Mára / Text na titulnú stranu vybrala: Nora Ružičková / Fotografie: Autori sú uvedení pri konkrétnych fotografiách, ostatné Dorota Sadovská (pokiaľ to nie je uvedené inak)

© Dorota Sadovská, 2007. AUTORSKÉ PRÁVA VYHRADENÉ. Akékoľvek rozmnožovanie textu a fotografií vrátane údajov v elektronickej podobe len s predchádzajúcim písomným súhlasom zostavovateľky a editorky publikácie Dorota Sadovskej

Registrácia: MK SR 3749/2007 ISSN 1336-6319

16

RESPONDENTS

30

KATARÍNA RUSNÁKOVÁ

46

ÉTIENNE CORNEVIN

58

ZORA RUSINOVÁ

74

WALTER SEIDL

76

LUCIA L. FIŠEROVÁ

80

82

86

92

MANFRED CHOBOT

PHOTO: LUCIA NIMECOVA

Prestupujem vo Viedni z autobusu na metro, v rukách mám zabalené nie práve najľahšie fotografie na hliníkových platniach. Odrazu sa ku mne obráti neznáma pani s otázkou, odkiaľ mám svoj zelený batoh na pleciah. To som naozaj nečakala, okoloidúcich sa ľudia zvyčajne pýtajú na cestu. Ale čitatelia časopisov a reklám sú zvyknutí dostávať vyčerpávajúce informácie, kde kúpi sukňu, za koľko náhrdelník, kde topánky... Chýba im to snáď už aj naživo, priamo od chodcov náhliacich sa ulicami mesta? Keby som bola dostatočne označovaná a chodila aj s popiskami, nemusela som zaskočená zbierať zo zeme svoje poudierané fotografie. Chcem teda aspoň sčasti splatiť svoj informačný dlh voči ostatným záujemcom: na dvoch stranách tohto vydania nájdete moje vlastné tipy na módne zdroje.

Druhé číslo projektu časopisu SADO, s podtitulom Miesta s oslabenou imunitou, je predovšetkým o tom, čo nás trápi na živote pod odevom, o tele a telesnosti: Parazity, Korporality, Zvliekanie z kože, Odkazy zrkadlu, Portréty... To všetko priblížené osobitou optikou autorov textových častí a vždy z iného uhla pohľadu.

Každý nosí v hlave otázky, na ktoré znova a znova hľadá odpovede (najmä ak prestane byť spokojný s tými, ktoré mu stačili doposiaľ). Tie svoje o súčasnom umení som formou ankety zaslala riaditeľom progresívnych galérií, art centier a inštitúcií. Na internete som si našla oficiálne emailové adresy a dychtivo čakala na odpovede. Koľkí si anketu otvorili a koľkí bez prečítania zmažú, vyhodia do koša? Server mi to prezradil len o niektorých. No stálo za to počkať si na zaujímavé odpovede, ktoré s chuťou uverejňujem. A bonus? Možno vás pobaví ohodnotenie, ktoré mi prišlo z istého servera na email s mojimi otázkami: 8-percentný spam.

A čo samotné otázky? Boli jednoduché či ťažké? Áno – v podstate jednoducho ťažké. Napríklad: čo s otázkou o podstate umenia? Na výtvarných školách sa odpoveď nachádza zrejme o niečo ľahšie. V prípade nejasností predsa študent verbálne objasní, o čom jeho dielo je, a hodnotiaci porovnajú výtvarnú skutočnosť s jej popisom. Neskôr to už také ľahké nie – bola v našom priestore politika v umení povinná. Doteraz sme opatrní. Aj o prepojení politiky a umenia sa dočítate v ankete. V predchádzajúcom, prvom čísle časopisu SADO, s podtitulom Koža hľadá krém, ste mohli nájsť moje maľby a inštalácie na tému svätí, ktorá je doteraz pre niektorých (aj vo výtvarnom svete) otlakom na nohe, na ktorý neradno stúpať. A ďalšou problémovou otázkou je náboženské verzus sexuálne tabu.

Ak vás anketa oslovila a máte pocit, že by ste chceli prispieť svojim názorom k uverejneným odpovediam, rada si prečítam váš email. Keďže lákavých tém je ešte veľa, možno aspoň zopár z nich sa vynorí v budúcom čísle SADO. Začínam o tom rozmýšľať už teraz – pod pracovným názvom Slávnosť každodennosti.

Dorota Sadovská

PARIS
VIENNA

PRAGUE
BRATISLAVA

SADO 1, 2005, author's magazine, an event in Slovak, Austrian, Czech and French newsagents' and bookshops

SADO 1, 2005, autorsky časopis, akcia v slovenských, rakúskych, českých a francúzskych predajniach periodík a kníhkupectvách

SURVEY 40

SURVEY 40

CONTEMPORARY ART SURVEY (4 QUESTIONS), 2006-2007, e-mail project

Date: Tue, 21 Nov 2006 18:23:52 +0100 [11/21/06 18:23:52 CET]
From: Philip Rylands <prylands@guggenheim-venice.it>
To: Dorota Sadovská <dorota@sadovska.sk>
Subject: R: contemporary art survey (4 questions)

You are kind to think of the Peggy GUGgenheim Collection; however we do not have time to formulate the considered answers that the questions you pose deserve, in the next couple of weeks.
Philip Rylands

Philip Rylands
Director
Peggy Guggenheim Collection
Dorsoduro 701
30123 Venezia
Italy
tel +390412405421
fax +390415206885

Date: Thu, 30 Nov 2006 13:16:49 +0100 [11/30/06 13:16:49 CET]
From: press <press@documenta.de>
To: dorota@sadovska.sk
Subject: Re: contemporary art survey (4 questions)

Dear Dorota Sadovská,

many thanks for your interest in documenta. We have forwarded your request to Mr. Buerger. I am sorry for telling you that for the moment he has not a second time to reply to your questionnaire.
But maybe it is possible for you to come to Kassel to do an interview next year in early spring? I would ask Mr. Buerger if that is possible.

Yours sincerely,
Barbel Hartje

Date: Thu, 23 Nov 2006 15:50:11 -0000 [11/23/06 16:50:11 CET]
From: Annabel Fallon <annabel@saatchigallery.com>
To: Dorota Sadovská <dorota@sadovska.sk>
Subject: RE: contemporary art survey (4 questions)[Spam score: 8%]

Hi Dorota

Thank you for your request however it will not be possible for us to help you with this questionnaire. The gallery is currently closed while we relocate to our new premises in Chelsea next year and I am afraid we are a small team working towards this opening.

Best Wishes

Annabel

Annabel Fallon, Press Officer, Saatchi Gallery

77 Eaton Square London SW1W 9AW
Tel. +44 20 7811 5007 Fax. +44 20 7823 2333
email: annabel@saatchigallery.com
www.saatchigallery.com

Date: Fri, 24 Nov 2006 11:14:44 +0100 [11/24/06 11:14:44 CET]
From: Biuro Prasowe CSW <biuroprasowe@csw.art.pl>
To: Dorota Sadovská <dorota@sadovska.sk>
Subject: Re: contemporary art survey (4 questions)

Dear Ms Sadovska,

Thank you for your invitation to cooperate. We are aware that your questions require careful cosideration and analysis. Unfortunately Mr Krukowski is unable to help you at the moment since he has other commitments connected with the art contest.
Regards,

Olga Kozí'nska
assistant
Press Office CCA

This message was sent using Webmail at <http://www.saatchigallery.com>

Date: Fri, 23 Feb 2007 11:46:10 +0100 [02/23/07 11:46:10 CET]
From: Néray Katalin <neray@ludwigmuseum.hu>
To: 'Dorota Sadovská' <dorota@sadovska.sk>
Subject: RE: contemporary art survey for SADO magazine

Dear Dorota Sadovská,

I do apologise but I was unable to answer your questions as I was travelling and the deadline was too short.

//webmail.nic.sk/

Best regards

Katalin Neray

Katalin Neray
Director
Ludwig Museum - Museum of Contemporary Art
H-1095 Budapest, Komor Marcell u. 1
Tel +36 1 555 3456
Fax +36 1 555 3458

katalin.neray@ludwigmuseum.hu
<http://www.lumu.hu>

Date: Mon, 11 Dec 2006 15:03:37 +0100 [12/11/06 15:03:37 CET]
From: RASPAIL Thierry <thierry.raspail@mairie-lyon.fr>
To: Dorota Sadovská <dorota@sadovska.sk>
Subject: RE: contemporary art survey

Dear Dorota Sadovská,

Thank you for your proposal.
Unfortunately it will be impossible for me to reply to the Survey Questions.
Yours sincerely,

Thierry Raspail
Director
Musée d'Art Contemporain de Lyon

This message was sent using Webmail at <http://webmail.nic.sk/>

Date: Mon, 11 Dec 2006 13:30:27 -0600 [12/11/06 20:30:27 CET]
From: "Bonami, Francesco" <FBonami@mcachicago.org>
To: Dorota Sadovská <dorota@sadovska.sk>
Subject: RE: contemporary art survey for SADO magazine
Priority: normal

Dear Dorota,

Thank you again but I am really quite taken with few deadlines at the moment

All the best

Francesco

Francesco Bonami
Manilow Senior Curator at Large
Museum of Contemporary Art
220 East Chicago Avenue
Chicago, Illinois 60611
T 312.397.3846
F 312.397.4095
E FBonami@mcachicago.org
W www.mcachicago.org

Museum of Contemporary Art
Discover the Warhols of tomorrow.
I invite you to visit www.mcachicago.org

Date: Tue, 12 Dec 2006 00:38:57 +0200 [12/11/06 23:38:57 CET]
From: Iara Boubnova <iarica@spnet.net>
To: Dorota Sadovská <dorota@sadovska.sk>
Subject: Re: contemporary art survey for SADO magazine

Dear Dorota,

thank you very much for the invitation. yes, you are right, I'm very busy now. But I'll be glad to take part in the survey and will send you my answers till the end of the year.
Is it OK?

best wishes, Iara Boubnova

On Dec 11, 2006, at 4:52 , Dorota Sadovská wrote:

[Show Quoted Text - 28 lines]

Date: Tue, 12 Dec 2006 18:30:04 -0000 [12/12/06 19:30:04 CET]
From: Jennifer Lea <Jennifer.Lea@tate.org.uk>
To: dorota@sadovska.sk
Subject: RE: contemporary art survey (4 questions)

Dear Dorota

Many apologies for my delayed response. I have checked with Vicente and I am afraid that he is travelling and won't be available now until January. Please do let me know if you would like to pursue this.

Best wishes
Jenny

This message was sent using Webmail at <http://www.tate.org.uk>

Date: Sat, 13 Jan 2007 14:55:59 +0100 [01/13/07 14:55:59 CET]
From: Petr Nedoma <nedoma@rudolfinum.org>
To: Dorota Sadovská <dorota@sadovska.sk>
Reply-To: nedoma@rudolfinum.org
Subject: Re: Nazory na súčasne umenie 2

Vážená pani,

dekuji Vám za Vasi nabidku. S politováním Vám vsak musím sdelit, ze pro časové zaneprázdnění se nezúčastním.

S pozdravem

Petr Nedoma

Date: Fri, 19 Jan 2007 11:52:33 +0100 [01/19/07 11:52:33 CET]
From: Petrányi Zsolt <zspetranyi@mucsarnok.hu>
To: Dorota Sadovská <dorota@sadovska.sk>
Subject: Re: contemporary art survey 2

Dear Dorota,

I do my best.

Zsolt
----- Original Message
To: "Petrányi Zsolt"
Sent: Monday, Jan 15, 2007 11:52 AM
Subject: Re: contem

Date: Wed, 13 Dec 2006 08:59:47 +0100 [12/13/06 08:59:47 CET]
From: "Galerie Fotohof, Salzburg" <fotohof@fotohof.at>
To: Dorota Sadovská <dorota@sadovska.sk>
Subject: AW: contemporary art survey for SADO magazine

Dear Dorota,

We both are extremely busy in the moment and out of town a lot. If the Christmas holidays will allow, we might participate in this project. But you know, statements like this are more time consuming than writing a novel.

Anyhow wishing you all best,
Rainer / Michael.

Fotohof
Erhardplatz 3
5020 Salzburg
Tel. +43 662 84 92 96
Fax +43 662 8492 96-4
fotohof@fotohof.at
www.fotohof.at

This message was sent using Webmail at <http://www.fotohof.at>

Date: Wed, 17 Jan 2007 17:32:38 +0100 [01/17/07 17:32:38 CET]
From: Steiner Barbara <steiner@gfzk.de>
To: Dorota Sadovská <dorota@sadovska.sk>
Subject: Re: Contemporary Art Survey 2

dear dorota,
unfortunately i cannot contribute. there are too many invitations to answer questions - about this and that. and to be honest, all this - no matter how short the answers would be - takes plenty of time.
sorry, again,
barbara steiner

Am 16.01.2007 um 18:45 schrieb Dorota Sadovská:

[Show Quoted Text - 46 lines]

DELICATE QUESTIONS

CHŮLOSTIVÉ OTÁZKY

> 1. Čo robí umenie umením? <

Aké vlastnosti požadujete od výtvarnej práce, ktorú viete ohodnotiť vysoko pozitívne? Dobrý nápad, jasný postoj umelca, očarenie na prvý pohľad, adekvátna forma, príspevok k „horúcej“ téme, nový pohľad, spontánnosť, provokatívnosť...?

> 2. Umenie a politika <

Ako vnímate toto nie zriedkavé spojenie? Považujete angažovaný postoj umelca za známku pravdivosti a autenticity, či potrebnú komunikatívnosť diela, alebo ste skeptický/á a udivuje vás naivita, s akou umelec prehlíada zneužiteľnosť svojho zápalu pre spravodlivosť?

> 3. Tabu duchovné verzus sexuálne <

Vyjadrovať sa jednoznačne, nezaobalene o vlastnej sexualite umelca v jej rozmanitých podobách možno v súčasnom umení už ťažko nazvať tabu. Väčšie rozpaky vyvolávajú pohľady uprené na intimitu duchovna či náboženstva. Čo si myslíte – prečo?

> 4. Aký projekt práve pripravujete? <

Priblížte, prosím, niečo z vašich plánov na rok 2007.

1. WHAT MAKES
ART ART?
2. ART AND POLITICS
3. SPIRITUAL VERSUS
SEXUAL TABOO
4. WHAT PROJECT
ARE YOU WORKING
ON AT PRESENT?

Katarína Bajcurová
generálna riaditeľka Slovenskej
národnej galérie, Bratislava, Slovensko

> 1. Čo robí umenie umením? <

Vidíte, vymenovali ste toho dosť. Všetko povedané je adekvátne, správne a mohli by sme pokojne pridávať ďalšie a ďalšie slová, pojmy, definície, poučky. Kvôli tomu, aby sme to vedeli, celý život študujeme, učíme sa, dívame sa... Ale neviem, či sa dá dôjsť až k tej „prapodstate“ umenia, myslím tým verbalizovať, pomenovať slovné to, čo z umenia robí umenie. V tom, ako mnoho historikov umenia predo mnou, som dosť skeptická. Vtip je totiž aj v tom, že na to máme iba slovo – čiže chtiac-nechtiac musíme to tajomné, špecifické, neuchopiteľné atď., to, čo je v diele stvárnené jazykom obrazným, vizuálnym, preložiť do jazyka iného. A v tomto procese „prenosu“ určite vznikajú skreslenia, zjednodušenia.

Iná vec je, že niektoré umelecké diela sa naplno „rozbalia“ až po rokoch. Myslím tým, že dnes vidíme veci trochu inak, ako ich uvidíme o niekoľko desaťročí, resp. ako ich uvidia po nás iní. To, čo sa nám dnes zdá byť „geniálne“, možno časom vybledne a zasvieti niečo celkom iné, čo sme si práve my nevíšili. Aj takýto môže byť osud umenia (a historika a kritika umenia). Ak by som to mala vyjadriť subjektívne, len za seba a z vlastnej skúsenosti, tak umelecké dielo – ešte pred tým, ako ho začnem analyzovať okom odborníka – by ma malo strhnúť ako diváka. Mne napríklad nestačí, aby bolo „celkom vtipné“, ako dnes hovoria niektorí mladší kolegovia a kolegyně, ja očakávam od umenia viac, musí ma nadchnúť, citovo mnou otriasť, niečím prekvapiť, „elektrizovať“ svojou silou. Až potom sa môžem zamýšľať nad tým, prečo je to tak...

> 2. Umenie a politika <

Myslím, že toto spojenie tu bolo vždy a nezávisí od našej vôle alebo nevôle, či ho vidíme radi alebo nie. Aj v tomto „odvekom“ spojení však môže byť rovnako veľa balastu, pózy, vonkajškoveho efektu či konjunkuralizmu, ale môže byť výsledkom vnútorného nasadenia, potreby vyslovenia principiálneho postoja, niekedy je takpovediac vecou svedomia a charakteru umelca vyjadriť sa svojim dielom k závažným politickým otázkam. Ak je to hlas „zvnútra“ určite by som to umelcovi nevyčítala, aj keď z dejín poznáme veľa tragicky zneužitých, ale aj nevyužitých, či „naivne“ znejúcich hlasov. To však samo

LÍŠIME SA V TOM, či veríme, alebo neveríme a v koho veríme.

INGRIED BRUGGER

FOTO: ARCHIV RESPONDENTA

FOTO: ARCHIV RESPONDENTA

KATARÍNA BAJCUROVÁ

OČAKÁVAM OD UMENIA viac, musí ma nadchnúť, citovo mnou otriasť, niečím prekvapiť, „elektrizovať“ svojou silou.

osebe nehovorí o umeleckej kvalite, jedinečnosti výpovede. Na druhej strane pre nás historikov umenia je často spojenie umenia a politiky dosť vzrušujúcim dobrodružstvom – krok za krokom odkrývať zjavné i menej zjavné spoločenské a politické intencie nikdy nie jednoznačného vzťahu medzi umelcom (jeho dielom) a spoločnosťou (politickým), v ktorom žil a tvoril.

> 3. Tabu duchovné verus sexuálne < Možno preto, že práve v tejto oblasti sa na jednej strane dá veľmi ľahko vycítiť neúprimnosť, pozérstvo, pátos, na druhej strane je tu skutočnosť, že vyjadriť sa

k tejto téme novým spôsobom, inak, ale silne, je dnes veľmi ťažké. Celými dejinami umenia sa ako povestná červená niť vinie práve táto „téma“ a na prvý pohľad sa môže zdať, že umenie už k tomu povedalo „všetko“. Hoci určite to tak nie je. Rozhodne si myslím, že pre súčasného umelca je to jedna z najťažších ciest, nakoľko žijeme vo svete rozkolísaných hodnôt, kde práve princípy viery, duchovna sú vytlačované do úzkej intímnej sféry (a možno preto skôr nahrádzané predvádzaním iných prívratných, sexuálnych či fyzických tabu), alebo naopak sa zneužívajú vo veľkých, globálnych, civilizačných konfliktoch.

> 4. Aký projekt práve pripravujete? <

Ako riaditeľke veľkej inštitúcie mi dosť málo času ostáva na osobné

plány a projekty. Preto najviac by ma potešilo, aby sa našej galérii – kolektívne, odborne i divácky – darilo. Podieľam sa teraz na dvoch projektoch, ktoré uvedú na jar tohto roku slovenské umenie v zahraničí, aj keď ide skôr o umenie „minulé“: na zostavení slovenskej kolekcie pre veľkú medzinárodnú prehliadku Európa – Rusko – Európa v Tretiakovovej galérii v Moskve a na novom uvedení výstavy Slovenský mýtus v Moravskej galérii v Brne. No a v počítači (a v hlavě) je niekoľko ďalších, len to by musel mať deň dvakrát toľko hodín...

UMENIE SAMO SEBA permanentne spochybňuje – a teda samo seba ustavične kritizuje, čím sa líši od spoločnosti.

JAN HOET

FOTO: NILS VANDRÉ

Ingrid Brugger
riaditeľka BA-CA Kunstforum,
Viedeň, Rakúsko

> 1. Čo robí umenie umením? <

Nebudem sa o tejto starovekej téme rozpisovať spôsobom, akým sa to robilo od čias Platóna až po Adorna. Ako členka generácie, čo prišla po Beuysovi, sa vyjadriť jednoducho: podľa mňa každý tvorivý proces svojím spôsobom evokuje umenie. Na vašu otázku teda existuje iba jedna odpoveď: Trh vytvára umenie. Samozrejme, nie vždy je to záležitosť vysokej kvality, dobrého nápadu, jasného postoja umelca, vhodnej formy a pod., ide o starý známy milostný románek medzi ponukou a dopytom.

> 2. Umenie a politika <

Z hľadiska vážneho umenia ako zrkadlového obrazu, ktorý vždy odráža spoločenské prostredie, si osobne myslím, že neexistuje nepolitické umenie, pokiaľ politiku definujeme ako spoločnú vôľu organizovať spoločnosť. Nemali by sme zabúdať, že angažovaný postoj – veľmi často realizovaný napr. súčasnými takzvanými figuratívnymi alebo multimediálnymi umelcami – je potrebné politicky chápať rovnako ako l'art pour l'art na pozadí umelcovho odtrhnutia sa od mainstreamu. Oba postoje predstavujú politickú výpoveď. A niekedy obidva môžu byť intelektuálne

silné, autentické a pravdivé; a inokedy môžu byť naivné. Ale toto je predsa to, čo od umenia očakávame.

> 3. Tabu duchovné verus sexuálne <

Je možné, aby v súčasnej globalizovanej spoločnosti jediným rozdielom bolo náboženstvo? Mám na mysli toto: všetci rovnako pracujeme, všetci rovnako jeme, všetci sa rovnako milujeme; a na svete stále existuje chudoba. Líšime sa v tom, či veríme, alebo neveríme a v koho veríme. Niet divu, že hlúpy sa vždy strápní. Ubúda toho, za čo sa oplatí bojovať. – Dúfam, že tento stav čoskoro skončí.

> 4. Aký projekt práve pripravujete? <

Do februára vystavujeme viac ako 100 diel, ktoré predstavujú „ruské obdobie“ Marca Chagalla. Je to veľkolepá výstava, na ktorej prezentujeme menej známe diela zo zbierok Tretiakovovej galérie v Moskve a kompletnú zbierku Chagalových diel z Ruského národného múzea v Petrohrade doplnenú o vypožičané diela z Guggenheimovho múzea, MOMA (Múzea moderného umenia) v New Yorku a z Centra Georgea Pompidoua v Paríži. Zlatým klincom sú krehké nástenné maľby v Moskovskom židovskom komornom divadle. Na jar otvoríme mimoriadnu výstavu o kľúčovej téme moderny: erotike. Táto komplexná výstava bude venovaná

všetkým podobám a tvárom lásky, vášne a žiadostivosti, túžby a sexuálneho spojenia. Rozličné prístupy k erotickému umeniu a jeho vývoj, od skorej moderny (Klimt, Schiele, Cézanne, Matisse, Degas, Munch, Renoir a ďalší) cez dvadsiate storočie (Dalí, Francis Bacon, David Hockney, Yves Klein, Picasso, Roy Lichtenstein, Man Ray a ďalší) až po súčasnosť (Arnulf Rainer, Cindy Sherman, Tom Wesselmann, Robert Mapplethorpe), budú prezentované viac ako 200 dielami. Na výstave budú zastúpené takmer všetky médiá využívané v modernom a súčasnom umení: maľba a socha, video a film, ako aj grafické umenie, kresba a fotografia. A od septembra 2007 do januára 2008 predstavíme takmer 100 olejomaľieb, kresieb a sochárskych diel od kľúčových symbolistov ako Khnopff, Ensor, Rops a iných, aby sme priniesli úplný obraz estetiky a mystiky sveta symbolizmu.

Jan Hoet
umelecký riaditeľ MARTa múzea
v Herforde, Nemecko

> 1. Čo robí umenie umením? <

Cieľom umenia a úvah o umení nie je len dielo spoznať, ale ho v i d i e ť. Pri stretnutí s dielom sa konfrontujeme s tajomnom, ktoré je prítomné vo svete.

> 2. Umenie a politika <

Každý pohľad na umenie prináša vždy nové, doposiaľ nevidané vnímanie, čím formuluje estetickú formu poznania a kritiky, spoločnosti a politiky. Umenie samo seba permanentne spochybňuje – a teda samo seba ustavične kritizuje, čím sa líši od spoločnosti.

> 3. Tabu duchovné verzus sexuálne <

Hranice tabu – či už hovoríme o duchovných, alebo o sexuálnych tabu – sa neustále posúvajú, a tým pádom samy osebe definujú ďalšie nové tabu.

> 4. Aký projekt práve pripravujete? <

Toho času pripravujeme výstavy pod názvami „Erik Schmitd. Hunting grounds“, „Carla Accardi a jej stretnutie s Luciom Fontanom“ a na leto sa pripravuje výstava, ktorá ponese názov „MARTa mlčí. Prázdno, ticho atď...“.

Barbara Holub prezidentka Secession, Viedeň, Rakúsko

> 1. Čo robí umenie umením? <

Riskovanie, spochybňovanie systému a štruktúry, aktívna účasť na rokovaníach o veciach s nekomerčným záujmom, účasť na riešení sociálno-politických otázok, kladenie otázok spoločnosti, umeleckému trhu a zdôrazňovanie kritickej povahy. Napriek tomu, že sa hranice s inými oblasťami ako dizajn, architektúra, mestská kultúra, módna návrhársť atď. stierajú aj aktívne, keď umelci kriticky analyzujú tieto hranice, umelec má jedinečné postavenie, aby spochybňoval prevládajúce záujmy v našej globalizovanej spoločnosti a vytváral umelecké diela a projekty, ktorých hlavným cieľom nie je prispôbiť sa alebo plniť záujmy trhu. Tvorenie poetických a znepokojujúcich situácií, ktoré majú špecifickú estetickú hodnotu popierajúcu a pokopávajúcu „mainstreamové“ záujmy.

> 2. Umenie a politika <

Umenie je politika – v najlepšom slova zmysle. Nie je nevyhnutné, aby umelci priamo pristupovali k politickým otázkam alebo sa nimi výslovne zaoberali, ale aby boli politicky uvedomelí subjekty v našom konaní: ako budujeme naše názory a ako nakladáme so „zabudnutými“ vlastnosťami a otázkami.

UMELEC MÁ JEDINEČNÉ postavenie, aby spochybňoval prevládajúce záujmy v našej globalizovanej spoločnosti.

BARBARA HOLUB

> 3. Tabu duchovné verzus sexuálne <

Umenie by neexistovalo bez svojho potenciálu zvädzať – zvädzať s cieľom vyrovnania sa s osobnými alebo verejnými nedostatkami (v živote zberateľa a spoločnosti), s potenciálom špekulovať o hodnote (pre zberateľa), získať zmysel – aj ten „najčistejší“, konceptuálne prístupy špekulujú o zvädzaní na intelektuálnej úrovni. Aj keď už neexistujú žiadne tabu, stále tu však existuje potreba hľadať a odhaľovať nové potenciálne tabu.

> 4. Aký projekt práve pripravujete? <

Pracujem na projekte ekonomiky založenej na tovaroch z druhej ruky, ktorý sa zameriava na otázky „vkusu“ a postavenia jednotlivca (v zmysle estetického a politicko-sociálneho vedomia) v súvislosti s globalizovaným trhom s oblečením z druhej ruky.

Ako prezidentka výstavného priestoru Secession sa teším na realizáciu nášho nového programu, ktorý viac otvorí Secession smerom do mestského priestoru a k širšej verejnosti, ktorá sa doteraz možno nezaujímalá o súčasné umenie – sprostredkovanie otázok väčšieho významu pre spoločnosť, ako hľadisko vlastnej rozmanitosti rôznorodých umeleckých postupov.

Radek Horáček

riaditeľ Domu umenia mesta Brna
v rokoch 2002 – 2006, Česká republika

> 1. Čo robí umenie umením? <

Umelecké dielo je predovšetkým aktem komunikácie. V diele, ktoré zkoumam, zda je dobré, hľadám, jak a o čem umelec promlouvá. Musím najít silné osobní zaujetí umělce, stopu jeho osobnosti, zřetelné téma, jedinečnou vazbu na společenské i umělecké souvislosti, hodnotně použité vyjadřovací prostředky i prostor pro divákův interpretační přínos. Dílo by mělo být jedinečné osobitou proporcí uvedených kvalit – nikoli jejich rovnováhou, ale nezaměnitelnou souhrnou.

> 2. Umenie a politika <

V žádné době se umění politice nevyhýbalo. Rozdíl je jen v transportu informací. Tím, že dnes neustále nahlížíme do dění v celém světě, se přirozeně závažnost i množství politických témat v umění zesiluje. Než se římský sochař, momentálně pracující na něčem někde na severním okraji říše, dozvěděl, že už je čísařem někdo jiný, stihl třeba práci dokončit. Ale i on politiku vnímal.

> 3. Tabu duchovné verzus sexuálne <

I v minulosti platilo, že dobrým a silným

FOTO: ARCHIV RESPONDENTA

KRESBA: DANGLÁR

UMĚLECKÉ DÍLO je především aktem komunikace.

RADEK HORÁČEK

POLITICI umění nepotřebují.

MILAN KNÍŽÁK

uměleckým dílem může být sdělení, které je pouze obecně symbolické a pracuje s náznaky, stejně jako dílo, které je naprosto otevřené a až prvoplánově jednoznačné. Od toho jsou přece umělci, že k nám jednou promlouvají v obecných a dlouhodobě platných symbolech, které my sami nejsme schopni vytvořit či formulovat, stejně jako nám jindy předloží až útočné odhalení, které si na žádné symboly a závažné úvahy nehraje, ale pouze obnažuje tak, jak bychom se my ostatní nikdy neodvážili. Pocit, že tabu existují i dnes, bychom si ale neměli nechat vzít.

> 4. Aký projekt práve pripravujete? <

Dům umění města Brna hostí v dubnu výstavu „ars viva“, která je soutěžní přehlídkou umělců do 35 let žijících v Německu. Přestože tématem tohoto ročníku je „vyprávění“, byl jsem jako jeden z členů poroty překvapen, že do nejužšího výběru se vůbec nedostali malíři. Naopak převládali koncept zkoumající především společenská témata, vztahy, historické a sociologické kontexty. Považuji za pozoruhodnou „náhodu“, že bez malířů proběhlo i finále Ceny J. Chalupického za rok 2006 a že obě výstavy se s čtyřměsíčním odstupem setkávají ve stejné instituci. V květnu bude Dům umění patřit projektu Petra Nikla Orbis Pictus, v němž je zase maximální prostor poskytnut aktivitě diváků a jejich tvorivosti. Společenská témata a úsilí umělce o aktivní spoluúčasť diváků – to jsou velmi významné aspekty současného umění.

FOTO: ARCHIV RESPONDENTA

UMENIE musí byť viac než len politické.

ENRIQUE JUNCOSA

Enrique Juncosa

riaditeľ Írskeho múzea moderného umenia (IMMA), Dublin, Írsko

> 1. Čo robí umenie umením? <

Umenie je umením práve vtedy, ak presahuje všetky tieto veci, hoci, samozrejme, ich môže aj zahŕňať.

> 2. Umenie a politika <

Celé umenie je politické a pravdepodobne politicky funguje lepšie, keď sa o to vôbec nesnaží. Avšak opakujem, umenie musí byť viac než len politické.

> 3. Tabu duchovné verzus sexuálne <

Každý človek v sebe skrýva rôzne sexuálne a duchovné osobnosti a v prípade, že ide o umelca, potom ich zobrazuje vo svojich dielach. Samozrejme, náboženská skúsenosť sa nedá vysvetliť definíciou a iba veľkí umelci – Rothko, Tapies, Dreyer, Simone Weill... –, to dokážu vysvetliť a takéto vysvetlenie nikto iný nedokáže reprodukovať alebo úplne pochopiť. Povedal by som, že pokus chabo vyjadriť duchovno môže priviesť do rozpakov. Pravdepodobne je jednoduchšie vyjadriť sexuálnu skúsenosť, hoci pripúšťam, že nie vždy. Rovnako do rozpakov privádza aj zle vyjadrená sexuálna skúsenosť. Predpokladám, že každý má sexuálne skúsenosti, ale nie nevyhnutne aj duchovné.

> 4. Aký projekt práve pripravujete? <

Ako kurátor budem v roku 2007 pracovať

na troch veľkých výstavách pre Írske múzeum moderného umenia. Bude to prehliadka diel Írskej maliarky Anny Madden, výstava nových diel indickej multi-mediálnej umelkyne Nalini Malani a ďalšia prehliadka poľského sochára Miroslawa Balka. V tomto roku múzeum taktiež pripravuje výstavy venované okrem iných aj Alexovi Katzovi, Thomasovi Demandovi, Shazhii Sikander, Lucianovi Freudovi, Thomasovi Scheibitzovi a Jamesovi Colemanovi. V apríli vydám v Španielsku novú básnickú zbierku.

Milan Knížák

generálny riaditeľ Národnej galérie
Praha, Česká republika

> 1. Čo robí umenie umením? <

Rámy, sokly, projekory, atp.

> 2. Umenie a politika <

Politici umění nepotřebují.

> 3. Tabu duchovné verzus sexuálne <

Duc hovno je sexuální.

> 4. Aký projekt práve pripravujete? <

Pracuji na hyperrealistické soše z tekuté plazmy.

Yvon Lambert
Galéria Yvon Lambert,
Paríž, Francúzsko

> 1. Čo robí umenie umením? <

Od umeleckého diela očakávam, že vyvolá rozruch. Nemusí očariť na prvý pohľad, asi skôr naopak. Musí byť drsné, ostré a neočakávané. Dielo vždy vyjmem z kontextu, aby som pouvažoval nad tým, čo z neho zostane. Zopakujem, že v konečnom dôsledku pre mňa nie je dôležitý umelec, ani galéria, ani múzeum, ale samotné dielo.

> 2. Umenie a politika <

Je to stará téma a skutočne si myslím, že v súčasnosti je príliš mnoho politicky korektných diel. Politické pozadie by nemalo byť jedinou záležitosťou, ale predsa len je jednou z vecí, ktorá môže robiť umelecké dielo autentickým a skutočným. Je to iba jeho plusom. Podľa mňa je umenie nad politikou a zároveň si nachádza pevné miesto v reflektovaní týchto dôležitých otázok.

> 3. Tabu duchovné verzus sexuálne <

Vôbec s tým nesúhlasím. V umení neexistuje tabu, je v ňom iba silná túžba odhaliť neočakávanú túžbu a neočakávanú podobu a jazyk. To je sen, keď sa intimita jednotlivca stane kolektívnou realitou! Toto je sila umenia.

> 4. Aký projekt práve pripravujete? <

Vo februári 2007 otváram väčšiu galériu v New Yorku samostatnou výstavou Richarda Jacksona; je to pre mňa dôležitý projekt a veľká výzva.

Taktiež budem mať samostatnú výstavu vo svojom múzeu v Avignone spolu s Cy Twomblym, ktorý je pre mňa veľmi dôležitou osobou.

To sú však iba dva projekty z množstva projektov, na ktorých pracujem... Kiežby som mohol z roka na rok viac a viac robiť pre to, aby som s umelcami, ktorých si vážim a obdivujem, mohol posúvať hranice umenia.

Małgorzata Ludwisiak
výkonná riaditeľka Art Center
a Art Biennale v Lodži, Poľsko

> 1. Čo robí umenie umením? <

Podľa mňa je skutočné umelecké dielo definované svojou vizuálnou energiou,

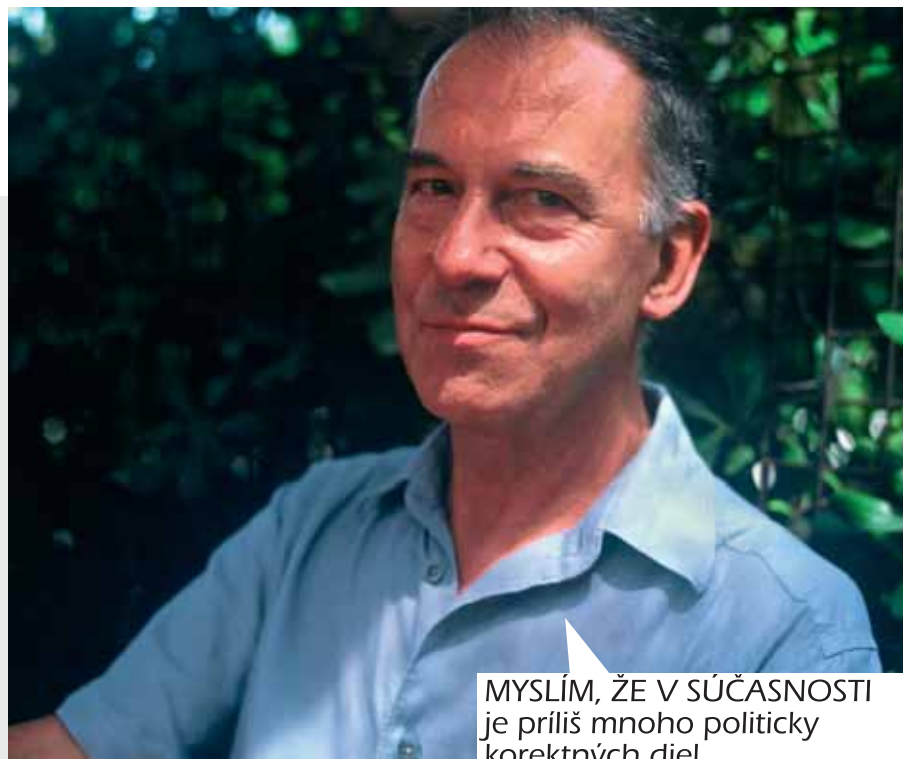

FOTO: NAN GOLDIN

MYSLÍM, ŽE V SÚČASNOSTI je príliš mnoho politicky korektných diel.

YVON LAMBERT

pre umelca z nejakého dôvodu predstavuje dôležitú súčasť alebo ak má pocit, že sa ho zvlášť týka – prečo by to nemohol pretaviť do umenia? Irituje ma len, ak umelec využíva umenie iba ako nástroj na politizovanie alebo na komentovanie politiky.

> 3. Tabu duchovné verzus sexuálne <

Je to dôsledok dedičstva osvietenstva a postkarteziánskeho dualizmu tela a duše. Dnes žijeme v časoch kultu tela a taktiež „hlbokej estetizácie“ (Wolfgang Welsch) etických a duchovných hodnôt. V jednostrannom racionalizme, kde človek má predstavu, že všetko kontroluje, už niet priestoru pre náboženstvo alebo duchovný život. Boh je de mode, pretože Ho nemôžeš poznať zo skúsenosti tak ako svoje telo. Preto umelec, ktorý sa snaží sústrediť sa na duchovno, sa často vníma ako insitný, ako niekto, kto nedokáže svoj intelekt správne využiť.

> 4. Aký projekt práve pripravujete? <

Čaká ma dôležitý rok s návalom práce. V júni plánujem otvorenie galérie „Fabryka“ („Továrň“) v postindustriálnych priestoroch umeleckého centra v Lodži, kde budú výstavy súčasného umenia a mladých umelcov, ktorých pozveme kvôli „vizuálnej energii“ ich prác (pozri 1. otázku). A v októbri by som chcela pripraviť Medzinárodný festival dizajnu – prvý svojho druhu v Poľsku a myslím si, že veľmi potrebný.

FOTO: ARCHIV RESPONDENTA

BOH JE DE MODE, pretože Ho nemôžeš poznať zo skúsenosti tak ako svoje telo.

MAŁGORZATA LUDWISIAK

vnútorným skrytým napätím (formálnym, duševným alebo výrazovým). Ak tieto atribúty umelec vloží do obrazu, filmu, inštalácie atď., potom ňa prekvapí, šokuje a až zotročí do takej miery, že sa nemôžeš ani pohnúť od údivu nad tým, čo vidíš a zažíváš, takže po kontakte s umeleckým dielom nikdy neodchádzaš „nedotknutý/á“.

> 2. Umenie a politika <

Politika je súčasťou našej reality, čiže ak

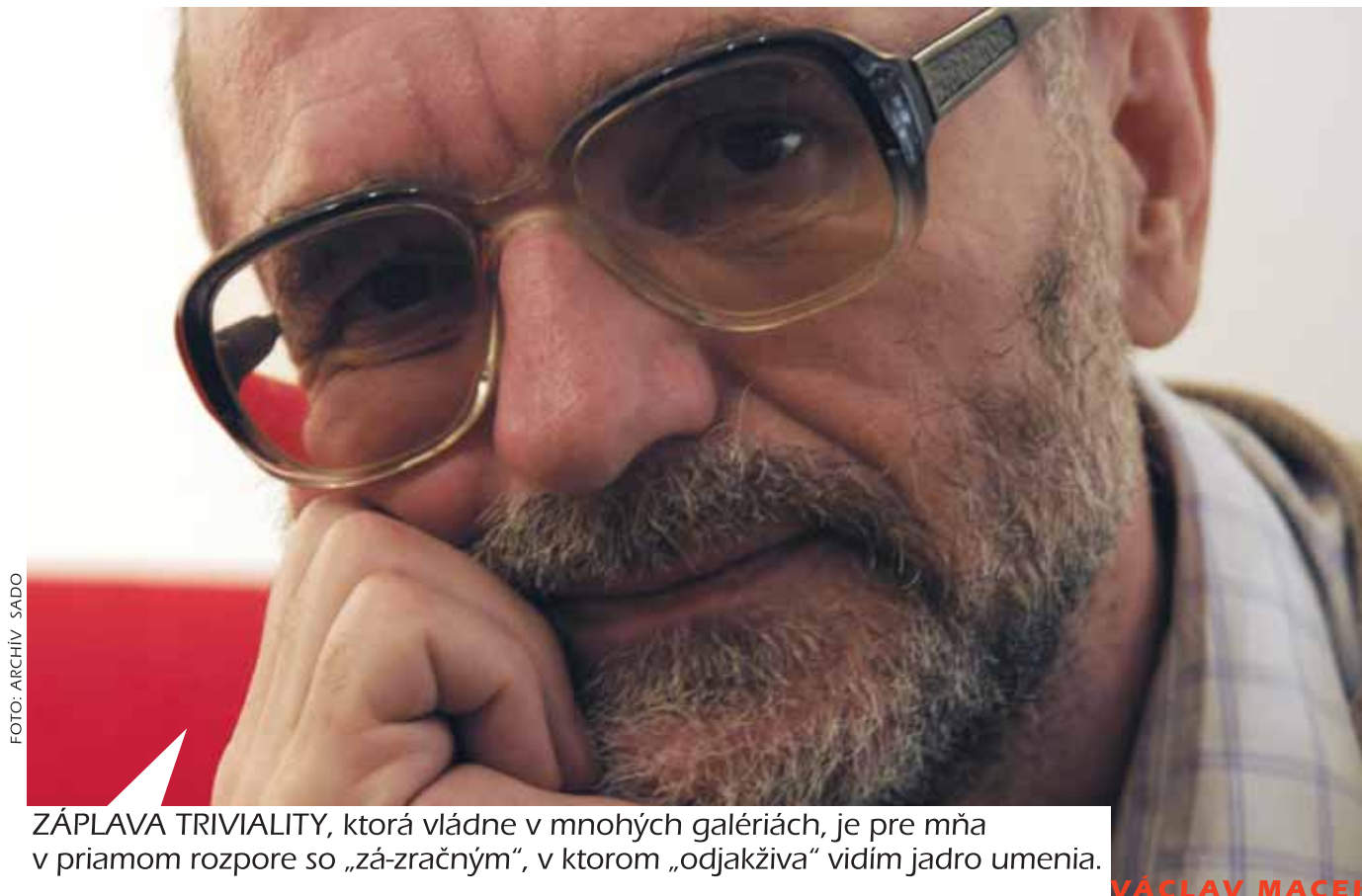

FOTO: ARCHIV SADO

ZÁPLAVA TRIVIALITY, ktorá vládne v mnohých galériách, je pre mňa v priamom rozpore so „zá-zračným“, v ktorom „odjakživa“ vidím jadro umenia.

VÁCLAV MACEK

Enrico Lunghi
umelecký riaditeľ Casino Luxembourg –
Fórum súčasného umenia,
Luxembursko

> 1. Čo robí umenie umením? <

Pred dvadsiatimi rokmi som si myslel, že viem, čo je a čo nie je umenie, myslel som si, že ovládam isté kritériá na posudzovanie a rozlišovanie, ktoré som získal štúdiom a ktoré som si osvojil pri stretávaní sa s umelcami a ktoré mi napovedal môj inštinkt. Dnes to už tak nie je: stále menej rozlišujem medzi umením a ne-umením (mysliac pritom na Marcela Duchampa, ktorý si kládol otázku, či je vôbec možné vyrábať v 20. storočí predmety, ktoré by neboli umeleckými dielami) a musím povedať, že takýto úsudok nie je pre mňa najdôležitejší. Pre mňa je dôležité, že hľadím na niečo, čo ma nenecháva chladným a lahostajným.

> 2. Umenie a politika <

Myslím si, že žiť v spoločnosti, to znamená byť spojený s politikou, a každý môže aktívnejším alebo menej aktívnym spôsobom nechať veci také, aké sú, alebo ich zmeniť. Múzeá a obchod s umením sú súčasťou našej západnej kultúry a prispievajú k jej propagácii svojimi dobrými a zlými stránkami. Umenie sa zúčastňuje na dominantnej ekonomike prostredníctvom trhu a na dominantnej ideológii prostredníctvom výstav v galériách. Nepoznám nijakú výstavu, ktorá by bola

FOTO: ARCHIV RESPONDENTA

KAŽDÝ, KTO IDE DO GALÉRIE, by mal rátať s tým, že tam uvidí všetko, čo má jednotlivec chuť vyjadriť (a čo má riaditeľ chuť ukázať).

ENRICO LUNGI

prispela k zmene sveta, lebo nič neriskuje, iba zlú kritiku zo strany umeleckého sveta a úsmešky nadnárodných spoločností (alebo iných dominantných skupín).

> 3. Tabu duchovné verzus sexuálne <

Pokračovanie odpovede na druhú otázku: ak galérie v našej kultúre ešte môžu na voľačo slúžiť, tak môžu ponúknuť priestor na slobodné individuálne vyjadrenie bez zábran a všetkých tabu.

Každý, kto ide do galérie, by mal rátať s tým, že tam uvidí všetko, čo má jednotlivec chuť vyjadriť (a čo má riaditeľ chuť ukázať). Nevie, prečo by mala byť sexualita a náboženstvo výnimkou: otázky tolerancie by sa mali riešiť na politickej úrovni, nie na umeleckej. Bohužiaľ, vidím, že stále väčšmi sa dominujúca ideológia usiluje odobrať túto slobodu (ktorá vždy bola len relatívna) umeniu a galériám: myslím si, že je to preto, lebo vládnuca ideológia je stále viac a viac totalitná.

> 4. Aký projekt práve pripravujete? <

Starám sa o Casino Luxembourg, máme veľmi bohatý program, a o Jill Mercedes, umelkyňu, ktorá bude reprezentovať Luxembursko na budúcom Bienále v Benátkach: je to úžasne vzrušujúce!!!

Václav Macek
riaditeľ Stredoeurópskeho domu
fotografie, Bratislava, Slovensko

> 1. Čo robí umenie umením? <

Pre mňa je dôležitá sviatočnosť, súvisí to určite aj s originalitou, ale rád by som zdôraznil práve termín „sviatočný“. Záplava triviality, ktorá vládne v mnohých galériách, je pre mňa v priamom rozpore so „zá-zračným“, v ktorom „odjakživa“ (teda od sedemdesiatych rokov, keď som sa začal venovať intenzívne umeniu) vidím jadro umenia.

> 2. Umenie a politika <

Na túto otázku neexistuje jednoznačná odpoveď. Vždy treba vedieť, o akom spoločenskom kontexte hovoríme. V prípade, že umelec podporuje svojim dielom diktatúru, zločiny, tak si myslím, že je to rovnako zvrátené, ako keby sa na týchto zločinoch sám zúčastňoval. V takejto dobe je vhodné a potrebné, aby umelec nežil v izolácii ateliéru, ale vnímal svoju tvorbu ako súčasť života spoločnosti. Ak sa však nachádzame v tzv. normálnej, spoločensky nevyhrotenej situácii, tak politické „angažovanie“ vnímam skôr skepticky.

> 3. Tabu duchovné verzus sexuálne <

Ešte som sa nestrelol s tým, že by „pohľad na intimitu duchovna či náboženstva“ vyvolával rozpaky.

> 4. Aký projekt práve pripravujete? <

Okrem 17. ročníka Mesiaca fotografie je pre mňa hlavný projekt trojdielných dejín európskej fotografie 20. storočia, ktorého prvé dva diely by sme mali vydať v novembri 2008. Už máme takmer kompletný tím odborníkov z jednotlivých európskych krajín, všetko sústreďujeme na zabezpečenie financií pre projekt. Dúfam, že v druhej polovici roku 2007 už budeme môcť pracovať s jednotlivými textami.

Gerald Matt

riaditeľ Kunsthalle Wien,
Viedeň, Rakúsko

> 1. Čo robí umenie umením? <

Umelecké dielo pre mňa musí súvisieť s kultúrnym a politickým prostredím – či už vyjadruje kritiku, alebo súhlas. Umenie, ktoré nereaguje na svet v širších súvislostiach, môže byť dekoratívne alebo rozkošné, avšak takéto umenie nepovažujem za hodnotnú výpoveď. Umenie môže mať rôzne podoby (maľba, fotografia, video, inštalácia, koncepčné umenie, dokonca môže byť aj nehmotné ako v prípade Tima Sehgal), ale nesmie predstavovať iba formálne cvičenie.

> 2. Umenie a politika <

Umenie nemusí nevyhnutne kľásť dôraz na politické otázky; na druhej strane každá podoba umenia, ktorá si nárokuje, že predstavuje viac ako len pekný artefakt pre vkus bohatých, má politiku zapísanú vo svojej forme a obsahu – u niektorých umelcov ako napríklad Santiaga Sierru

GERALD MATT

POLITIKU NEMÔŽETE OBÍŠŤ, ak chcete, aby vaše umenie preukázalo viac ako iba čiru fyzickú existenciu.

Lars Nittve

riaditeľ Moderna Museet,
Štokholm, Švédsko

> 1. Čo robí umenie umením? <

Čo robí umenie umením je ľahká otázka. Umenie je niečo definované ako také osobou, ktorá sa v systéme umenia považuje za umelca. Omnoho ťažšie sa odpovedá na otázku, ako definovať umelecké dielo vysokej kvality. Najprv sa treba pozrieť na slovo „kvalita“, ktoré je samo osebe problematické a nestále. Nie som si dokonca istý, či by som dielo, ktoré považujem za dobré, považoval za „kvalitné“. Dobré umelecké dielo sa spája s množstvom vlastností ako napríklad komplexnosť, určitá „jedinečnosť“ (mienim tým – aký by malo zmysel znovu objaviť koleso?), vhodný výber média atď., atď. V konečnom dôsledku si myslím, že sa bavíme o vlastnostiach, ktoré to dielo má, ktoré ňa prítahujú a ktoré na teba pôsobia rušivo – hlavne o tomto poslednom, keďže je nemožné definovať, čo to je...

> 2. Umenie a politika <

V tomto smere zastávam jednoznačné stanovisko: „Žiadne pravidlá“. Neobľubujem umenie, ktoré je zjavne „politické“ ale ani si nemyslím, že to je nejaký problém. V určitom slova zmysle vo veľkej miere všetko závisí od vnímania diváka, všetko je v oku pozorovateľa – a samozrejme, je ľahké vyhlásiť, že akékoľvek umenie je, resp. nie je politické. V určitom slova zmysle pre mňa je ten rozdiel nepodstatný.

> 3. Tabu duchovné verzus sexuálne <

Zo severoeurópskeho pohľadu skutočne nevidím „ťažkosti“, ktoré by spôsobilo umelcovo angažovanie sa vo veciach duchovných alebo náboženských. Nevidím v tom žiaden problém. A zároveň stačí, ak sa zo Švédska presuniete do Veľkej Británie, aby ste zažili aktívnu hru so sexuálnym tabu a cenzúrou.

> 4. Aký projekt práve pripravujete? <

Medzi hlavné udalosti patria výstavy umelcov ako William Kentridge, Robert Rauschenberg, Karin Mamma Andersson a Olle Baertling. Potom nasleduje séria výstav Heavy Industries, El Perro a Thomas Ruff pod názvom 1:st at Moderna. V roku 2007 bude v Moderna Museet celkovo 19 výstav. Ďalším dôležitým projektom je kampaň Druhé múzeum našich želaní, ktorá sa

alebo Hansa Haackeho je to zjavné priamo na povrchu, niekedy je to však skryté za závojom komplexnej teórie alebo bujnej estetiky ako napr. v dielach skupin Atlas Group alebo Assume Vivid Astrofocus. Každopádne politiku nemôžete obísť, ak chcete, aby vaše umenie preukázalo viac ako iba čiru fyzickú existenciu.

> 3. Tabu duchovné verzus sexuálne <

Dnes, 40 rokov po tzv. „sexuálnej revolúcii“, je sexualita skôr bežným javom – skutočne musíte konzervatívneho fundamentalistu konfrontovať so sexuálne explicitným umeleckým vyjadrením, aby preskočila aspoň nejaká iskra provokácie. Náboženstvo a duchovné veci, ktoré neboli príliš v záujme pozornosti v posledných desaťročiach, v súčasnosti predstavujú skôr oblasť, na ktorej sa zväzda boj. Vieme prečo: 90 % novodobých vojen sa uskutočňuje kvôli náboženským otázkam – či už sú autentické, alebo majú za úlohu iba skryť iné, svetskejšie túžby.

> 4. Aký projekt práve pripravujete? <

V súčasnosti pracujem na diele s názvom „Viva la Muerte – Art and Death in Latin America (Viva la Muerte – Umenie a smrť v Latinskej Amerike)“, ktoré sa pokúša odhaliť základný rozdiel v prístupe k smrti na severnej a južnej pologuli. Kým v prosperujúcej západnej spoločnosti je smrť vylúčená z jej čistého a sterilného prostredia, kultúry Latinskej Ameriky sa ju snažia brať ako súčasť údely človeka. Túto dialektiku budú vyjadrovať vystavené umelecké diela umelcov z Európy a Latinskej Ameriky.

FOTO: FERRY NIELSEN, ©KUNSTHALLE WIEN

OMNOHO ŤAŽŠIE sa odpovedá na otázku, ako definovať umelecké dielo vysokej kvality. Najprv sa treba pozrieť na slovo „kvalita“, ktoré je samo osebe problematické a nestále.

LARS NITTVÉ

FOTO: ARCHIV RESPONDENTA

zameriava na rodové otázky súvisiace so zbierkou – predovšetkým v súvislosti s jej historickou časťou z rokov 1900 – 1970. Súčasťou projektu sú aj konferencie, zhromažďovanie finančných prostriedkov, akvizície a viac práce, s cieľom dosiahnuť rovnováhu diel umelcov a umelkyň v zbierke.

Roman Popelár

riaditeľ Galérie Medium, Bratislava,
Slovensko

> 1. Čo robí umenie umením? <

V najširšom zmysle slova za umenie považujem dielo preverené dlhším časovým obdobím, keď „odolá“ dobovým tlakom a kritickému polemike. V aktuálnom umení euroatlantickej zóny sa dôraz kladie hlavne na regionálne špecifiká a s tým spojenú autenticitu výpovede. Teda na silný a definovateľný koncept. Netreba pripomínať, že v rámci finálnych výstupov musí byť dokonale zvládnutá práca s médiom, v rámci ktorého sa autor prezentuje.

> 2. Umenie a politika <

Umenie, ktoré pretrvalo dekády a stáročia, bolo často nástrojom politiky. Náboženskej, ideologickej, mocenskej. Vyvolávalo rešpekt, nadšenie, polemiku, nevôľu, od-

por – skrátka emócie. V dobe parlamentných demokracií nesie politicky angažované umenie skôr riziko nesprávnej interpretácie, prípadne zneužitia. Realita na Slovensku je taká, že tento typ angažovanosti sa dotýka zatiaľ viac samotných aktérov a ich bezprostredného okolia. Politický aktivizmus tu vyznieva ako pokus o sebazviditeľnenie, pričom vyvolať celospoločenskú diskusiu týmto spôsobom je takmer nemožné. Smerom do budúcnosti sa najviac obávam, že legislatíva bude prispôbená politickej korektnosti a prekročenie týchto rámcov bude sankcionované.

> 3. Tabu duchovné verzus sexuálne <

Je to kontinuita vývoja spoločnosti. Umenie s náboženskou (duchovnou) tematikou prevládalo v západnej civilizácii až do príchodu filozofov racionalizmu a následného vedecko-technického rozvoja. Dovtedy bolo na báze celospoločenských diskusií tabu všetko sexuálne. Karta sa v istom bode časovej osi začala obracať a dnes je to naopak. V každej epoche sa však našli a nájdu rebeli, ktorí aktuálne tabu systematicky porušujú, a určite ich nie je málo...

> 4. Aký projekt práve pripravujete? <

Minulý mesiac sme v rámci galerijnej rady schválili 12 výstavných projektov pre rok 2007. Z hľadiska organizácie a zabezpečenia

FOTO: ARCHIV SADO

V DOBE PARLAMENTNÝCH demokracií nesie politicky angažované umenie skôr riziko nesprávnej interpretácie, prípadne zneužitia.

ROMAN POPELÁR

nia sa do istej miery podieľam na každom z nich, preto sa vlastným kurátorským výstavám venujem teraz len príležitostne. Ale z tých, na ktoré sa budúci rok v Galérii Medium teším, je projekt Bio-Power (autorkou konceptu výstavy je Zuzana Štefková), ktorého názov je prepožičaný z filozofických úvah M. Foucaulta a pojednáva o vzťahu tela a moci.

PHOTO: LUCIA NIMCOVÁ

Jérôme Sans

programový riaditeľ Baltic Centre for Contemporary Art, Gateshead/ Newcastle, Veľká Británia

> 1. Čo robí umenie umením? <

Ak by niekto dokázal napísať recept na umelecké dielo, bola by to katastrofa, umenie nemá vzorce a vždy zrušilo akýkoľvek tzv. nový úspešný vzorec. Vzorce predstavujú akademizmus. Čo presné znamenajú dobré nápady, čo „jasné“ názory, čo nový pohľad? Jediná jasná vec, ktorou môžem odpovedať na otázku, je toto: hľadám to, čo neočakávam. Jediný spôsob, ako vyvrátiť pocit istoty, vytvoriť pochybnosti, vyvolať strach... Podľa mňa umelci sú buriči.

> 2. Umenie a politika <

Umenie a politika spolunažívajú už veľmi dlho, pretože vždy boli navzájom spojené. Je to prirodzený vzťah. Každý umelec je angažovaný. Byť umelcom už znamená vybrať si život na okraji spoločnosti, aby mohol lepšie do nej preniknúť. Umelci sú hackeri reality.

> 3. Tabu duchovné verzus sexuálne <

Sex a náboženstvo vždy boli súčasťou histórie umenia, ale islam a predovšetkým detstvo sú dnes citlivými témami. Veľmi zaujímavú výstavu z roku 2000 v Capc v Bordeaux s názvom „Prezumpcia nevinny – súčasné umenie a detstvo“ žalovalo na súde aktívne združenie na ochranu detí po tom, ako bol jeden otec otrávený z niektorých vystavených diel (Nan Goldin, Annette Messager...). Výstava bola obvinená z pedofílie, vrátane riaditeľov, kurátorov a niektorých vystavovaných umelcov, bola otrávená celá francúzska umelecká spoločnosť. Renesančné obdobie je plné detí, či už nahých, alebo nie nahých. Ani náhodou to nikoho nešokuje. Prečo by potom mali niektoré výstavy alebo niektoré umelecké diela byť zavrhnuté, cenzurované, keď je ich obsah skutočný.

> 4. Aký projekt práve pripravujete? <

Po práci na spoluzaložení Palais de Tokyo v Paríži momentálne pracujem vo Veľkej Británii, aby som aktívne podporil rozvoj najväčšieho baltského centra súčasného umenia v Európe, ktoré sa nachádza v Gateshead/Newcastle; pracujem na druhom albume so svojou rockovou skupinou Liquid Architecture; pracujem na rebrandingu hotelového reťazca Merdien...

FOTO: ARCHIV RESPONDENTA

UMELCI sú hackeri reality.
JÉRÔME SANS

kávam, že to nájdem všade. Samo osebe to nie je kritériom dobrého umeleckého diela. Samozrejme, umenie je svojim spôsobom politické samo osebe, ale argumenty súvisiace s touto otázkou sú otvorené na diskusiu.

> 3. Tabu duchovné verzus sexuálne <

Nemyslím si, že medzi duchovným a sexuálnym existuje „verzus“. Tabu definujú spoločenské, kultúrne a politické podmienky, v ktorých sa spoločnosť v danom čase nachádza.

> 4. Aký projekt práve pripravujete? <

Práve u nás prebieha výstava tureckej umelkyne Esry Ersen. Ďalej plánujeme samostatné výstavy diel amerických umelcov Jordana Wolfsona a Erica Wesleyho. V roku 2007 zorganizujeme aj medzinárodnú skupinovú výstavu s názvom „Projekt o zlyhaní“. Zlyhanie je veľmi zaujímavý stav človeka a platí pre umelecké procesy presne, ako pre život vo všeobecnosti.

Sabine Schaschl

riaditeľka Kunsthau Baselland, Bazilej, Švajčiarsko

> 1. Čo robí umenie umením? <

Podľa mňa sa umelecké dielo považuje za dobré, ak sú veci a myšlienky, ktoré chce odhaliť alebo dosiahnuť, formulované konceptuálnym a vizuálnym jazykom, a ktoré sú koherentné s vlastnými nárokmi. Okrem koherentnosti sa tu vynára

Gijs van Tuyl
riaditeľ Stedelijk Museum, Amsterdam, Holandsko

> 1. Čo robí umenie umením? <

Jasné a ľahké: umelci.

> 2. Umenie a politika <

Umenie sa dostáva do politiky a vzájomne sa ovplyvňujú.

FOTO: ARCHIV RESPONDENTA

VNÍMAM AKO PROBLÉM, ak umelecké dielo ignoruje históriu umenia.

SABINE SCHASCHL

FOTO: ARCHIV RESPONDENTA

GIJS VAN TUYL

aj otázka „novosti“. Vnímam ako problém, ak umelecké dielo ignoruje históriu umenia. Je nevyhnutné uvedomiť si kontext, v ktorom umelecké dielo vzniklo, nie iba kontext určitých diel a vlastného diela, ale taktiež širší a historický kontext.

> 2. Umenie a politika <

Rada vidím politický názor a angažovanie sa v umeleckých postojoch, avšak neoča-

> 3. Tabu duchovné verzus sexuálne < Umenie nepozná tabu.

> 4. Aký projekt práve pripravujete? <

Náš najdôležitejší plán: znovuotvorenie múzea.

Slough

The form of the video, resembling video-essay, is a model example of reflection on the transformations of the image from painting through photography and moving pictures up to contemporary digital media.

ZVLIEKANIE Z KOŽE
Svojou formou,
nie nepodobnou videoesej,
je modelovým príkladom
uvažovania o transformáciách
obrazu od maľby cez fotografiu
a pohyblivé obrazy až po
súčasnú digitálnu médiu.

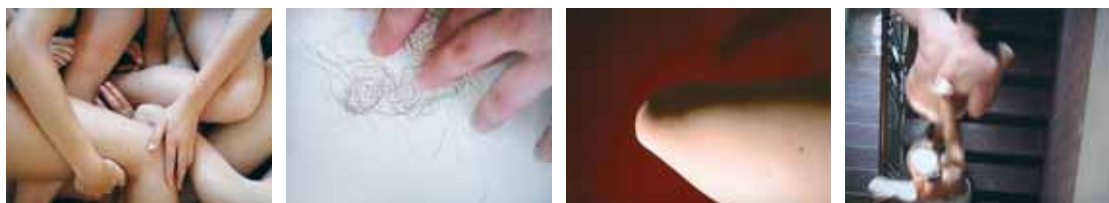
SLOUGH, 2003, DVD, 73 min., hudba Martin Burlas, pohľad na inštaláciu, InOut, Medzinárodný festival digitálneho obrazu, Praha, Česká republika, 2003

KATARÍNA RUSNÁKOVÁ

PERFORMATÍVNE TĚLÁ A OBRAZY

Dorota Sadovská je typ výtvarníčky, ktorá s radosťou podstupuje dobrodružstvo skúmania a otvárania rozmanitých rozhraní, napríklad medzi klasickými médiami – maľbou a kresbou, ktoré neraz presahujú do priestorových inštalácií – a neklasickými médiami, založenými na technických obrazoch. Práve posledným dvom spomínaným oblastiam – fotografickej tvorbe a videotvorbe Doroty Sadovskej – s dôrazom na niektoré diela by som rada venovala svoju pozornosť.

ZVLIEKANIE Z KOŽE, 2003 / I MUST BE BETTER, 2001 / COCOONS, 2003 / HAPPY WAR, 2003, zábery z videa (DVD)

Okrem toho, že spoločným menovateľom Sadovskej fotografií a pohyblivých digitálnych obrazov sú aktuálne problémy súvisiace s témou tela a telesnosti, ktorých integrálnou zložkou je faktor času a procesualnosti, k ich ďalším charakteristickým znakom patrí, že sú založené na aparátúre, s čím rovnako súvisí časovosť.

Kým na jednej strane fotografia znamená zastavený čas, kde simulovanie časového plynutia možno dosiahnuť seriálovosťou snímok, na druhej strane pohyblivý videoobraz reprezentuje viacnásobný čas. Možno povedať, že ide o čas, ktorý má objektívny rozmer, súvisiaci s technológiou ako podmienkou prezentácie diela, ale aj subjektívny rozmer, týkajúci sa autorského prístupu k času – v rámci čoho umelec môže manipulovať s pomalosťou alebo rýchlosťou pohyblivého digitálneho obrazu, pričom v tejto kategórii treba brať do úvahy aj individuálny čas diváka potrebný na vnímanie mediálneho diela.

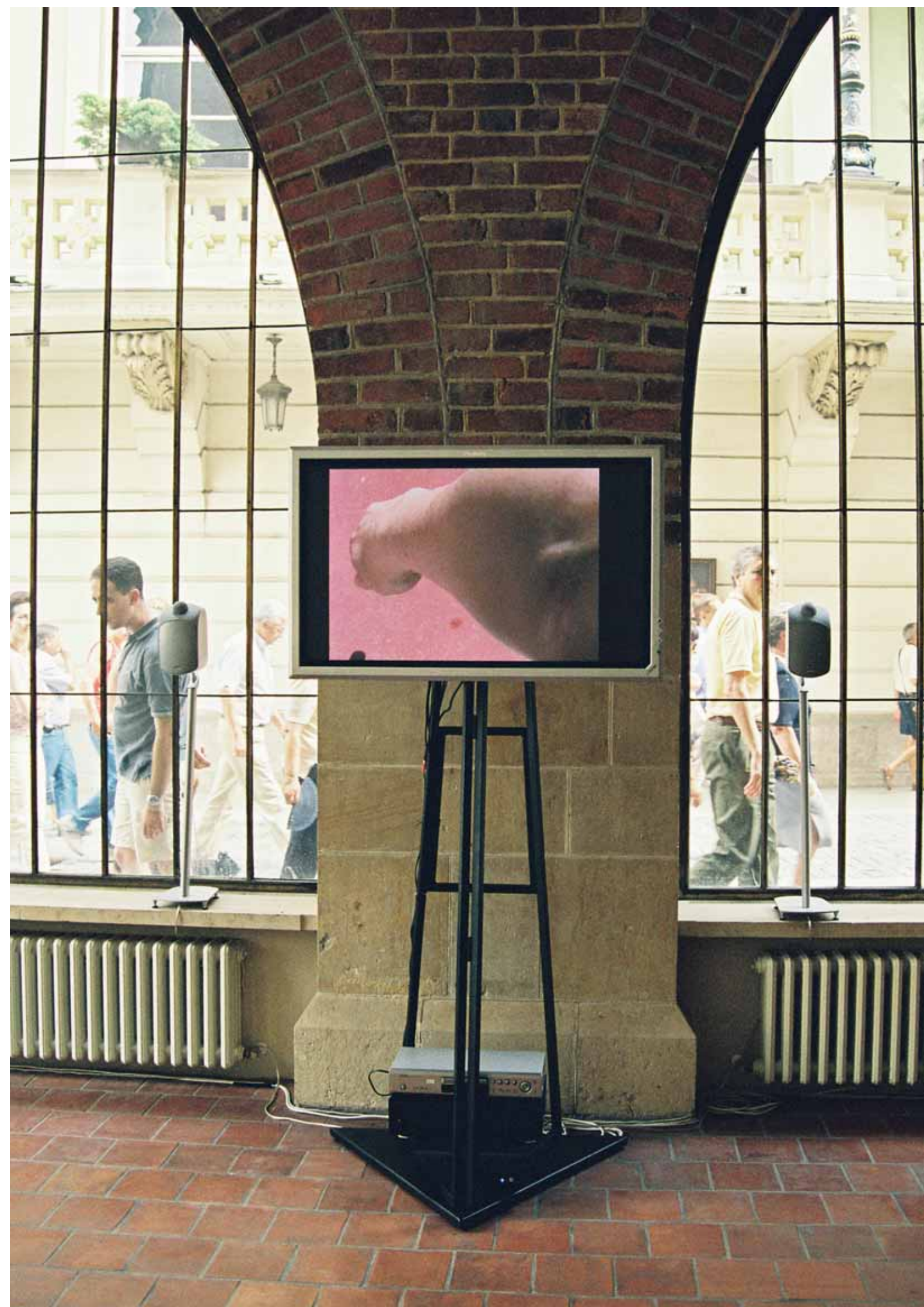
Je zaujímavé pozrieť sa na rôzne časovo štruktúrované Sadovskej diela, v ktorých rozmanito skloňuje premeny buď svojho vlastného, alebo iného ženského, či mužského tela vo vzťahu k pulzovaniu každodenného života. Z tohto hľadiska sa fotografia a video stávajú pre umelkyňu vizuálnymi médiami, ktoré využíva na (seba)reflexiu korporeality – telesnosti v širšom kontexte sociálno-politickej a kultúrno-spoločenskej reality, pričom zároveň podryva zaužívané predstavy o ženách, považovaných v prvom rade buď za erotické objekty pôsobiace svojím sexi imidžom, alebo za starostlivé gazdinky, ako nám ich ponúkajú idealizované obrazy žien v reklamách, mainstreamových filmoch či tele-novelách. Výtvarníčka artikuluje problematiku tela a identity so zakódovanými rodovými aspektmi z osobného a neraz aj autobiografického pohľadu, pričom kladie dôraz na poznávajúci subjekt ako zdroj vlastnej skúsenosti, čo súvisí s fenomenológiou. Pretože prostredníctvom našej skúsenosti nielen objavujeme svet, ale zároveň si uvedomujeme aj skúsenosti iných ľudí.

Ak sa pozrieme na Sadovskej fotografický cyklus s názvom **Korporality** (2003), je zjavné, že svedčí o istej miere podvrtnosti v prístupe k zobrazovaniu ženského tela. Výtvarníčka v ňom podrobuje štúdiám či mikrosondám násilia ženské telo, konkrétne

KORPORALITY č. 1, 2003, farebná fotografia, hliník, 100x100 cm
KORPORALITY č. 5, 2003, farebná fotografia, hliník, 100x100 cm

prsia ako symbol ženskosti, erotiky a sexuality, ktoré sa stávajú predmetom celej škály vskutku nie nežných dotykov rúk. Sériu týchto performatívnych etúd zameraných na erotogénnu zónu popiera sentimentálne pohľady na ženské telo a narúša stereotypy rodového a sexuálneho správania. Sadovská pracuje s metaforikou

KORPORALITY č. 10, č. 4, č. 6, č. 7, 2003, farebná fotografia, hliník, 100x100 cm

ženského tela, sústredí sa na vzájomné súvislosti medzi haptickým a vizuálnym, pričom prsia jej slúžia ako „sochársky materiál“ na to, aby ich rôzne tvarovala, deformovala, hnetla a manipulovala. Vzbudzuje to dojem viacznačných súkromných body-artových rituálov – od skloňovania variability prs vo forme akéhosi telesného

slovníka cez neerotické pozície odkazujúce na medicínsky problém samovyšetovania prsníkov až po svojské vyrovnávanie sa so zneužívaním obrazov žien v masmédiách, kde ženy väčšinou figurujú ako jednorozmerné, krásne, mladé a štíhle bytosti bez prieniku do ich mentálneho sveta a senzibility.

Tento cyklus fotografií Doroty Sadovskej komunikuje na príbuznej „sémantickej vlne“ s farebnými fotografiami kubánsko-americkej autorky Any Mendiety (1948 – 1986), ktoré sú produktmi jej body-artových performancií zo 70. rokov (Bez názvu / Sklo na tele, 1972). Išlo o kruté manipulácie s fragmentmi vlastného tela umelkyne, ktoré deformovala prostredníctvom sklenených tabúľ, pričom sa sústredila na stláčanie erotogénnych zón spojených so sexualitou i materstvom, ktoré symbolizujú ambivalentné pocity príjemných zážitkov, rozkoše, bolesti i utrpenia.

Do zdanlivo inej, ale v istom zmysle podobnej námetovej oblasti – zameranej na veľké detaily tela – patria aj videá, v ktorých sa prejavuje Sadovskej invenčné videnie a zmysel pre experiment. Jedným z nich je video **Zvliekanie z kože** (2003), ktoré autorka koncipovala ako plochý digitálny obraz premiataný na LCD obrazovke zavesenej na stene. Svojou formou, nie nepodobnou videoeseji, je modelovým príkladom uvažovania o transformáciách obrazu, od maľby cez fotografiu a pohyblivé obrazy – film, televíziu a video – až po súčasné digitálne médiá, založené na pokročilých technológiách, v čom možno vidieť posun pri vzájomnom tvorivom prelínaní funkcií medzi klasickými a digitálnymi obrazovými médiami. Tento prístup súčasne poukazuje na otvorenosť, kreatívnu pružnosť a vynachádzavosť autorky, ktorá sa neuzatvára v jednom médiu ani v obmedzenej tematickej škále, aby sa vyhla predčasnému stabilizovaniu umeleckého názoru a zmeraveniu výtvarných praktík. V tomto metaforickom videu Sadovská sofistikovane využíva tvorivé princípy maliarstva dômyselne pretavené do digitálneho obrazu a súbežne pracuje s aspektmi

fotografie a videa vo vzťahu k jeho performatívnej zložke. Jeho podstatu tvoria veľké detaily fragmentov rúk a nôh bližšie neurčených mužských a ženských tel, ktoré sa navzájom preplietajú a vytvárajú telesné konfigurácie vo vyše hodinovom intervale pomaly plynúceho času. Ide o akýsi procesualný digitálny obraz na stene

ZVLIEKANIE Z KOŽE, 2003, zábery z videa, DVD, 73 min., hudba Martin Burlas

sprevádzaný hudbou Martina Burlasa. Pripomína pohyblivé vizuálne puzzle, ktoré sú pre diváka výzvou, aby lúštil, ktoré časti prislúchajú mužským a ktoré ženským telám, čo má vplyv na trvanie recepcie. Video si tak rafinovane privlastňuje pozornosť vnímateľov a sugestívne ju púta na dlhší čas. Spôsob intermediálnych presahov maľby a umenia médií demonštrovaný v tomto videu možno považovať za progresívny posun, vrátane zvoleného veľkého LCD monitora, ktorý svojím vzhľadom a plochosťou konkuruje skôr obrazu, než obrazovke televízora.

ZVLIEKANIE Z KOŽE, 2003, zábery z videa, DVD, 73 min., hudba Martin Burlas

SLOUGH, 2004, color photograph

ZVLIEKANIE Z KOŽE, 2004, farebná fotografia

I MUST BE BETTER, 2001, videokresba vlasom, DVD, 13 min., zábery z videa

Tvorivé princípy tohto Sadovskej videa pripomínajú umelecké praktiky, ktoré si zvolila aj britská výtvarníčka Sam-Taylor Wood vo svojom krátkom DVD filme *Zátišie* (2001, 3'44"), adjustovanom podobne vo forme plochej obrazovky na stene, evokujúcej tento klasický maliarsky žáner. Wood tematizovala pomalé plynutie

COCOONS, 2003, zábery z videa, DVD, 15 min., hudba Martin Burlas

Zobrazenie nezvyčajného biomorfného tela sa objavilo vo videu *Cocoons* (2003), ktorého centrálnym objektom bol veľký detail fragmentu ruky, meniaci sa prostredníctvom počítačovej animácie na zvláštneho kríženca telesnej končatiny a čudného živočicha. Tento sémanticky neurčitý objekt, ktorý menil svoj povrch

I MUST BE BETTER, 2001, videokresba vlasom, DVD, 13 min., inštalácia v Project, Dublin, Írsko 2002

času prostredníctvom zátišia s čerstvým ovocím podliehajúcim postupnému rozkladu v nenápadne prebiehajúcich časových fázach starnutia, hnitia a zániku, čím ho doslovne vizualizovala ako natura morte.

Povahu experimentu má aj video *I must be better* (2001), ktorého inšpiračnou bázou sa stalo zdanlivo banálne využitie takého obyčajného materiálu, akým sú ľudské vlasy. Ak vezmeme do úvahy, že vlasy sú derivátom ľudského tela a symbolom ženskej krásy, potom videokresba autorkiným vlasom / vlasmi na ploche stola nemusí navodzovať len estetické zážitky, ale celú škálu nejednoznačných predstáv. Sadovská si pre svoje video privlastnila „chudobný“ materiál, ktorý mala po ruke, aby kresli-la vlasom / vlasmi a vytvárala z nich najrôznejšie abstraktné kompozície a vizuálne štruktúry, ktoré evokujú minimalistické kresby alebo rozmanité variácie – napríklad metafory teórie chaosu, organické zhluky vlákien a podobne. Proces tohto nekonečného vytvárania nových vizuálnych tvarov, foriém, línií a kompozičných variantov, vzápätí zmazaných

I MUST BE BETTER, 2001, videokresba vlasom, DVD, 13 min., záber z videa

ako améba v závislosti od metamorfóz svetla a tmy za zvukov elektronickej hudby Martina Burlasa, nechával divákovi priestor na vytváranie viacerých, nejednoznačných asociačných retazcov. Sadovská toto video úspešne prezentovala na medzinárodnom videofestivale INOUT v Prahe v roku 2003 spolu s ďalším videom nazvaným *Happy War* z toho istého roku, ktoré má zjavné spoločensko-kritické konotácie. Kladie otázky nielen o zmysluplnosti ešte nedávno povinnej základnej vojenskej služby mužov, ale naráža aj na traumatizujúce fakty, súvislosti a tragické následky vojny v Iraku. Autorka vizualizuje tieto problémy bez akéhokoľvek morali-zovania alebo sentimentu, práve naopak, v spôsobe nazerania na ambivalentný ikonografický motív si našla vtipnú formu akéhosi videoaforizmu. Podstatu tohto videa s otvorenou štruktúrou tvorí výsek schodiska bližšie neurčeného domu, nakrútený z nadhľadu, po ktorom hore-dolu behajú mladí muži oblečení len v trenírkach, ktorí sa ustavične navzájom mláčia, čo sa opakuje v slučke. Niet pochýb o tom, že toto performatívne video vyvoláva predstavy nielen o vojenskom drile, ale evokuje tiež stále aktuálne otázky týkajúce sa násilia a šikany. Expresívna rétorika tela sa v tomto videu vzťahuje na mužský subjekt a s ním súvisiaci problém moci, nadradenosti a podradenosti, čo sú pozície premenlivej povahy.

Sadovskej performatívne telá a obrazy vybrané z prítomných okamihov každodennej skutočnosti

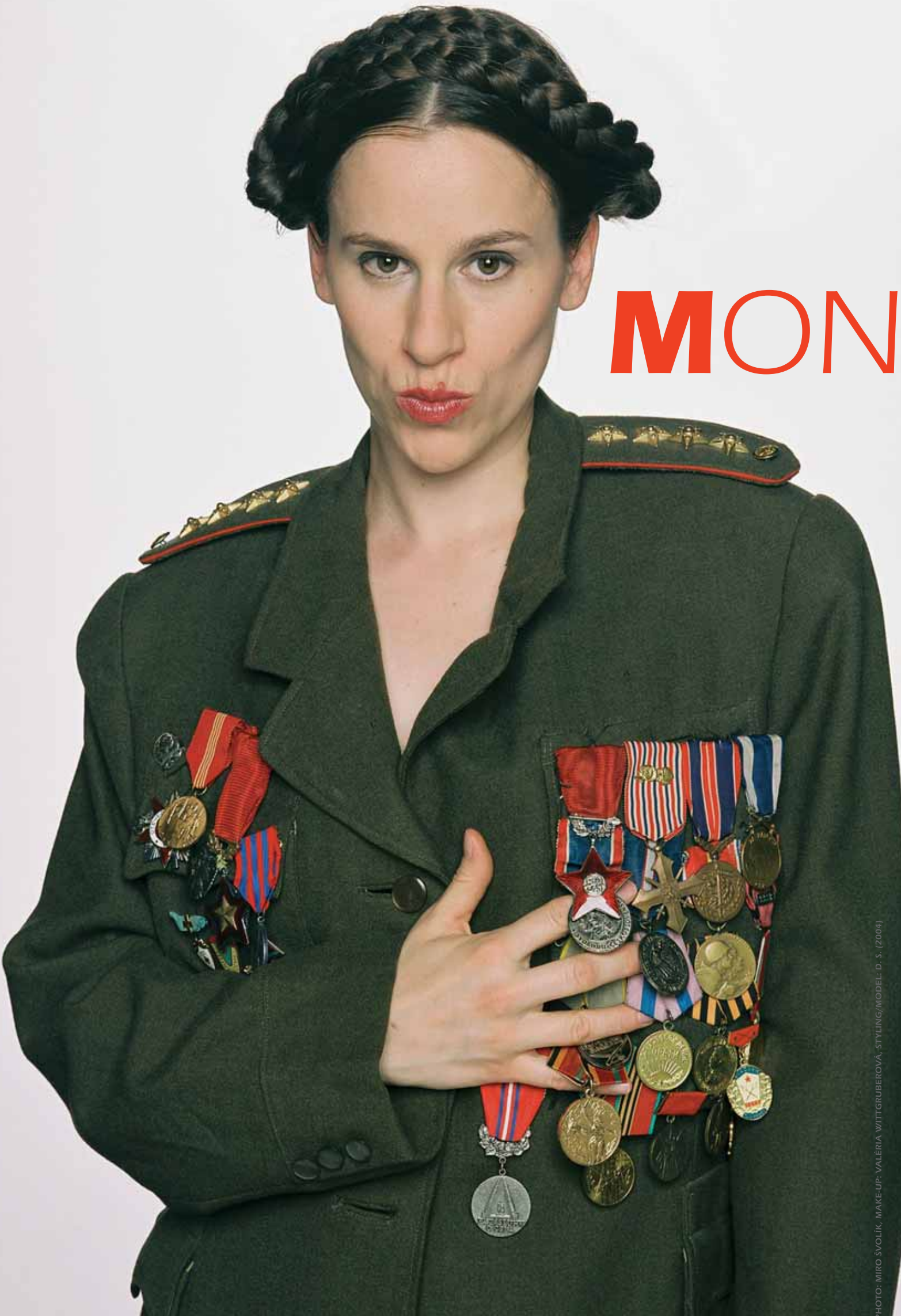
rukou výtvarníčky, sprevádzajú konkrétne zvuky v domácnosti s echom dopravného ruchu ulice. Vtipným záverom videa je ukrytie chumáča autorkiných vlasov medzi plátky šunky, čím dochádza k splynutiu ľudského prvku s animálnym v trochu netradičnej podobe.

prekvapujú zaujímavou vizualitou vyťaženou z veľkých detailov a blízkych pohľadov na rozličné telesné reality, ktoré sú ponorené do ustavične plynúceho a premieňajúceho sa fyzického a mentálneho prostredia s mnohostrannými väzbami k sociokultúrnemu a politickému kontextu.

HAPPY WAR, 2003, záběry z videa, DVD, 5 min.

MON

O UŽITOČNOSTI KRÁSNYCH ŠTIER (hand made)

FOTO: OTOPORTRÉT

ÉTIENNE CORNEVIN

Jednou z príčin, prečo sa darí fundamentalistickým – fašistickým, komunistickým alebo odteraz aj islamistickým – ideológiám, je aj to, že neexistuje nijaká vplyvná tlač pre ženy.

Ženy, ktorých hlavnou starostou je, aby pekne vyzerali, aby držali krok s módou, aby boli sexi a našli si mužov alebo zamestnanie, čo im umožní uskutočniť vlastné túžby, a potom už nemajú potrebnú ľúbostnú energiu na prosté záležitosti, o ktoré sa starajú nudní muži, ktorí navyše ešte odmietajú uznať ich dôležitosť a slobodu, ktorej sa ony domáhajú. Keď sa na to pozeráme z historického a antitotalitaristického hľadiska, vznik a rozvoj ženskej tlače – vo Francúzsku má 50 rokov a na Slovensku asi 15 – je určite veľmi dobrá vec. A ak je pozorovateľom muž a priori naklonený ženám (samozrejme, že to je celkom

iracionálne), môže sa každý týždeň opätovne tešiť. Z hľadiska ženy, ktorá sa vie porovnávať a posudzovať podľa slávnych modeliek vo «svojom» časopise, existencia a sila tejto tlače nie je až taká nadchýnjajúca. Ak jej Matka príroda, tak často roztržitá, len trochu zabudla dať do vienkla vzhľad «top modelky» a ak horlivým listovaním tejto «literatúry» nadobudla zdanlivo logické presvedčenie, podľa ktorého, ak nie ste «top», nie ste nič (predsa «bottom» nie je nič, a medzi vrcholom a suterénom jestvuje nespočetné množstvo poschodí). To je dobrý začiatok pre žalostné scenáre, v ktorých prejde klasickými etapami anorexie, stane sa obeťou módy, samoty, depresie a drog a na cintorín sa dostane predčasne. Tak ako kresťanské náboženstvo, proti ktorému sa v toľkých ohľadoch stavia, neopohanské náboženstvo: uctievanie tela, fyzickej krásy, luxusu a celebrit, má tiež svoj rub: sú ním útlak, totálne pokorenie, teror.

Čo robit? Nevieme si celkom dobre predstaviť, ako by vyzerala Mesiáška, ktorá by vyslobodila ženy (a nemálo mužov) od posadnutosti krásou, ako ju definuje ženská tlač a módné časopisy (ak by bola pekná, tie, čo si myslia, že sú škaredé, by jej neverili, ak by bola škaredá, tak potom by neverili tie, čo si myslia, že sú pekné – nepotrebujú, aby ich niekto oslobodzoval od diktátu módy – tie by sa vzpierali), a nádej na radikálne riešenie nie je veľmi opodstatnená.

Dost nenápadná cesta, ktorá by si vyžadovala vyhranený zmysel pre humoristickú zámenu, by spočívala v tom, že by sa ukazovalo citlivým, okamžite presvedčivým spôsobom, že krásou je rovnako – bez toho, aby prestala byť krásou – monštruózna. Ukázať, aké nesmierne prekvapujúce je to telo, o ktoré sa súčasné ženy, stachanovky krásy, majú nepretržite starať, majú ho udržiavať, zdokonaľovať a stále novými prostriedkami zhodnocovať. Jednoduchými procedúrami ho ukázať ako dôverne známe či celkom cudzie, najideálnejšie či dokonale škaredé a groteskné. A preto skôr smiešne. Napríklad?

ak sú hlavy krásnych mladých žien pozerajúcich na nebo s výrazom blaženosti predstavené v protizábere zblízka – perspektíva adorácie – a ak sú dostatočne zväčšené, nadobudnú vzhľad fantastickej krajiny, ozvláštnené tým, že ich vlasy zmiznú a ich uši, ich nos, ich pery, ich brada vystúpia a sú veľmi výrazne plastické – (určite si všimneme, že neexistujú – zatiaľ? – top modeli medzi krajinami; ale... keby krajiny mali svoje módné časopisy, na titulnej strane by bolo Kilimandžáro častejšie ako Štrbské Pleso).

telá, ktoré ak sú zachytené individuálne, sú skôr príťažlivé, ak ich dáme jedno na druhé, budú také erotické ako stádo baranov tlačiacich sa jeden na druhého, aby sa chránili pred... Neviem pred čím (pred útokom pštrosov?).

nohy a ruky položené na sebe vytvárajú náležite strašné hybridy (ale keďže dobre vidieť, že nie sú skutočné, usudzujeme, že sú «na smiech», a teda ak máme zmysel pre logiku, smejeme sa).

prsia, ktoré masirujeme a hnetíme, nadobúdajú groteskný vzhľad, sotva zhodný s pevným klenutým obrazom, ktorý núkajú magazíny a dobre ilustrujú (núkajú vizuálny ekvivalent) bežne používaným vulgarizmom, okrem ženskej tlačie (cici,kozy, balóny, didiny, ovisáky, silikáče, cecky... aby som zacitoval len niekoľko z nich, anti-poetické pramene francúzštiny sú veľmi bohaté, a priznávam, že som sa nikdy nezaoberal tým, či v tomto smere môže slovenčina súperiť s jazykom Rabelaisa, no nepochybujem o tom, že v slovenských ženských magazínoch tento druh ponižujúceho slovníka, či už verbálny, alebo vizuálny, nie je vylúčený). Ani o tom, že by mal tú istú oslobodzujúcu funkciu.

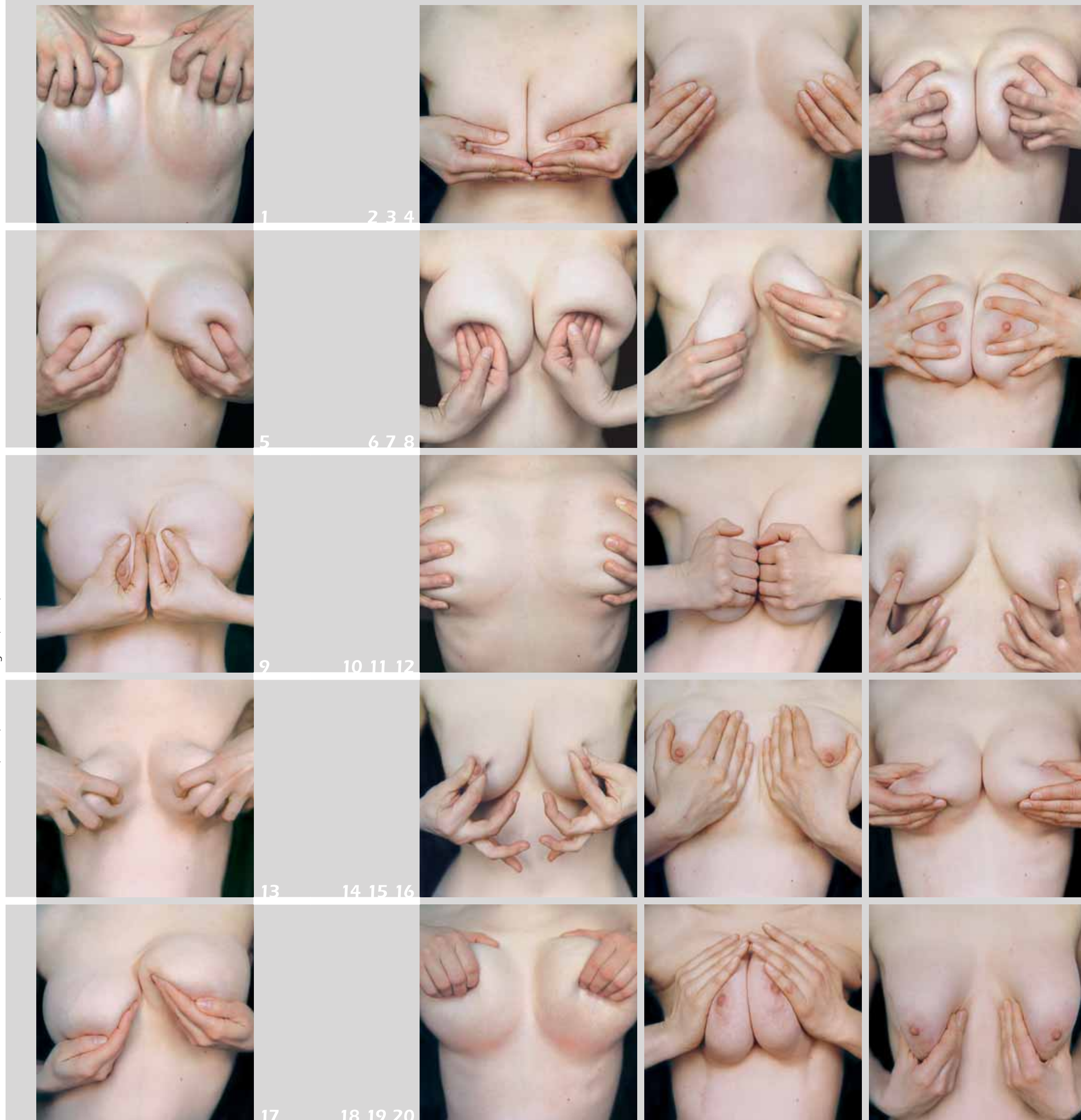
Poučka: škaredosť – chcená, nútená – nás oslobodzuje od posadnutosti krásou. Monštrá na smiech nás zachraňujú pred normálnosťou: vďaka našej schopnosti vyrábať si monštrá môžeme zabudnúť, aké je naše úsilie dosiahnuť krásu márne. Ženy určite ľahšie pochopia, o čom je tvorba Doroty Sadovskej, ale pre obyčajného muža, ktorému je bližšia činština ako svet ženských časopisov (najmä ak je to Čičan), ak ste mali dcéry, môže byť pre vás užitočné, že ste pozorovali, ako zároveň pripisujú obrovskú dôležitosť svojej línii a tiež dobrému rozvíjaniu všetkých tých doplnkov, ktoré ich robia príťažlivými, a sú schopné rozprávať o svojom tele nesmierne ponižujúco (ak takýto artikel nemáte po ruke, môžete si dcéru vypožičať od suseda, ale v tom prípade by bolo vhodnejšie, keby ste čítanie Nabokova odložili na neskôr).

Filozof Schopenhauer, ktorý nebol gay, ale len mizantrop a mizogyn, energicky popieral monopol na krásu, tradične prisudzovaný ženám: v jeho očiach mužské pohlavie malo také isté právo na prívlastok «krásny». To je niekto, kto neriskoval, že sa stane obeťou feministického náboženstva! (Ktoré už vtedy, v prvej polovici 19. storočia, existovalo, i keď v menšej miere; všimnite si tiež, že mrzutý filozof je súčasníkom Sachera-Masocha, ktorý vo Venuši v kožucho definoval chorobu ľúbostnej idealizácie, oveľa rozšírenejšej v narcistickej podobe u žien než u mužov)...

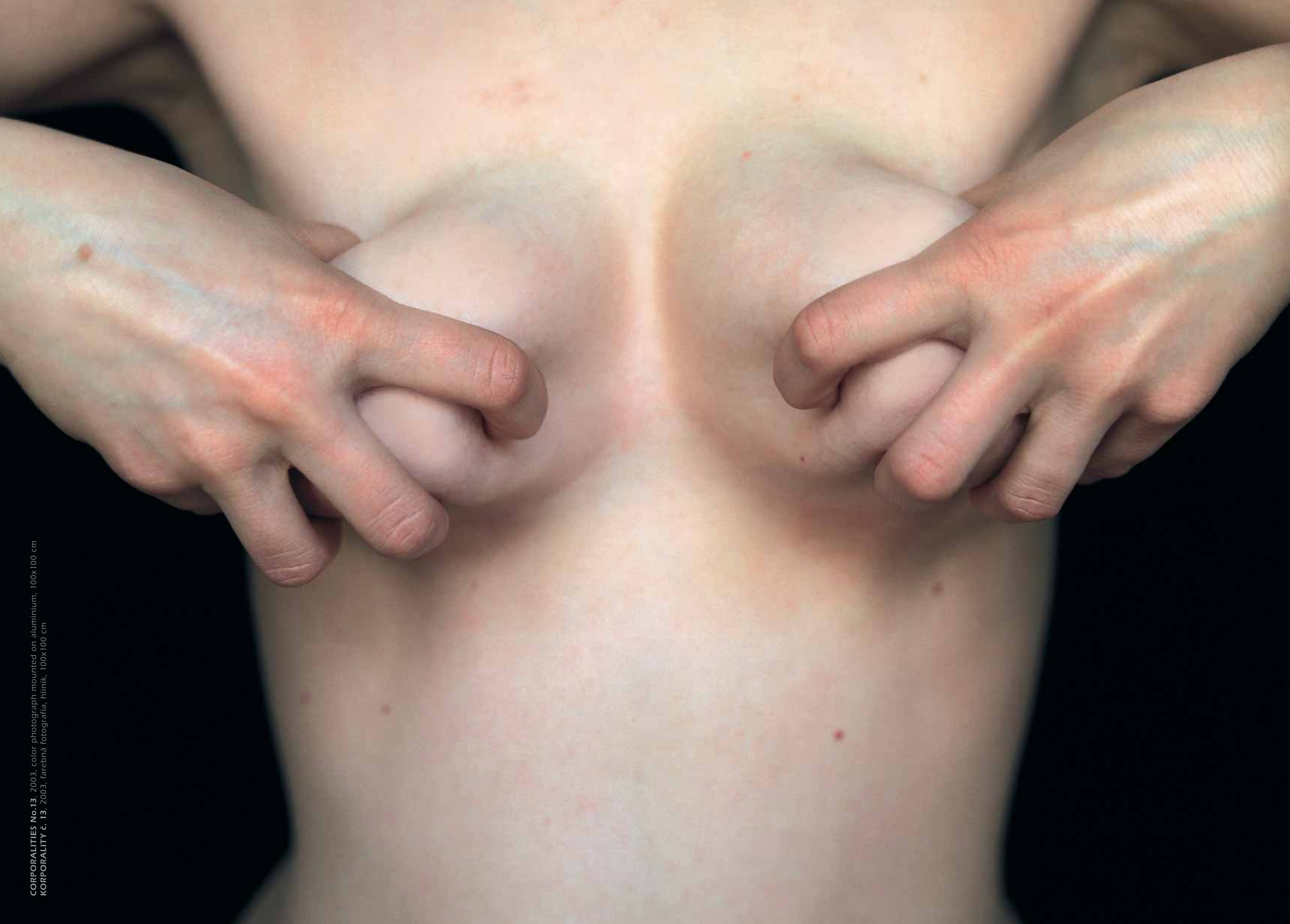
Dorota Sadovská chce možno konzumentkám ženskej tlačie povedať, že by urobili dobre, keby si prečítali Schopenhauera. Áno, to musí byť ono. Určite optimistická rada, ale nie zlá.

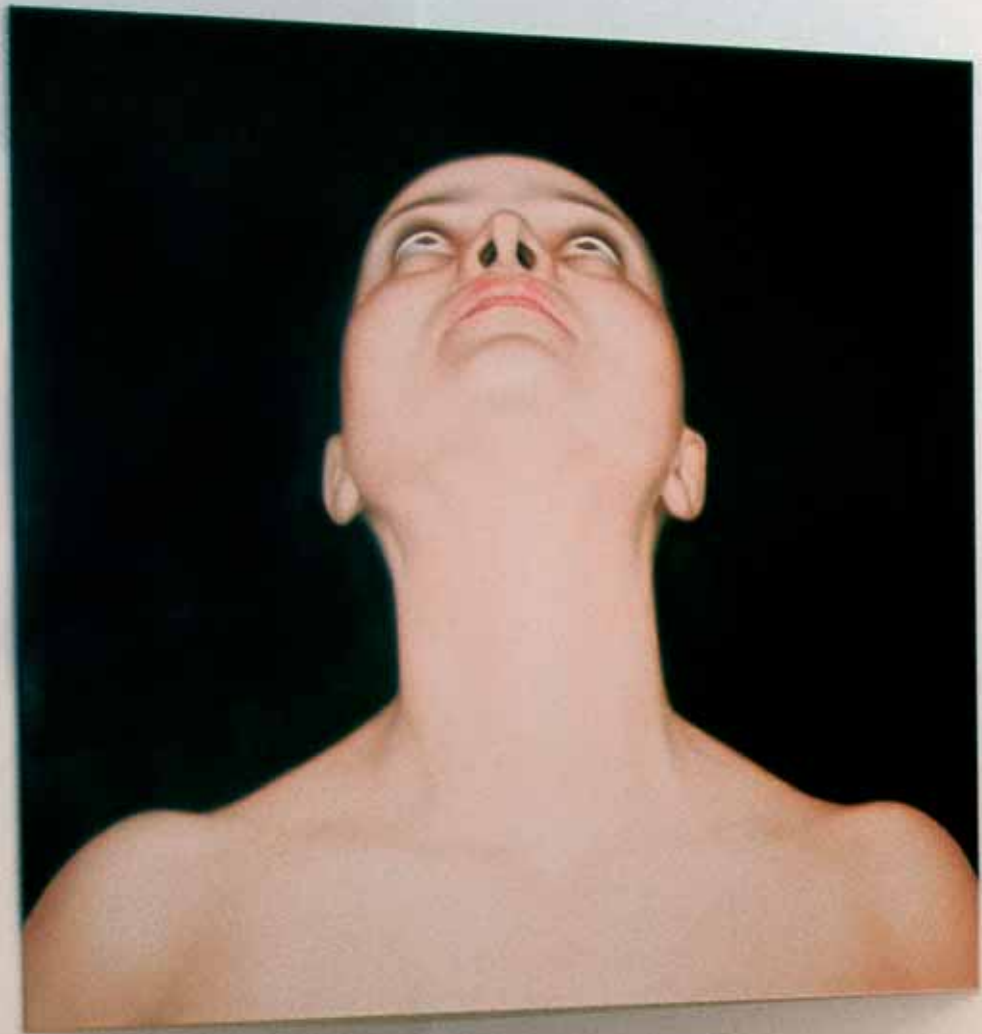
étienne cornevin
diplomovaný profesor zen hystérie

(z francúzštiny preložila Elena Flašková)

KORPORALITY č. 1 – 20, 2003, farebná fotografia, hliník, 100x100 cm

PORTRAIT OF SUSI V., 2003, oil on canvas, 200x200 cm / PORTRÉT SUSI V., 2003, olej na plátne, 200x200 cm

PORTRAIT OF ANDREA V., 2003, oil on canvas, 200x200 cm / PORTRÉT ANDREY V., 2003, olej na plátne, 200x200 cm
Installation: In the Interface, 2004, Medium Gallery, Bratislava, Slovakia / inštalácia na výstave V rozhraní, 2004, Galéria Medium, Bratislava

V ZAJATÍ

ABECEDY TELA

ZORA RUSINOVÁ

V súčasnej teórii sa stretáme s prevahou názorov, že „postmoderné umenie zobrazuje telo

ako prázdnu nádobu...

...že ľudská figúra je ako taká prázdna, alebo vyprázdnená“ (McEvilley), pretože umelci sa často sústreďujú na jeho torzo, anatomicky zaujímavé fragmenty, sexuálne znaky či sondu do jeho útroba a tvár pre nich prestáva byť nositeľom významov.

SAN FRANCISCO – BRUXELLES – BRATISLAVA – WIEN, 2003, priestorová inštalácia 33 obrazov veľkosti cca 20x20 cm, olej na plátne, inštalácia na výstave Stadt in Sicht, Künstlerhaus, Viedeň, Rakúsko, 2003

Práve demonštratívne zvýraznenie telesnosti a zdanlivá absencia duchovného obsahu však môže vyprovokovať intenzívnejšie zamyslenie sa nad dualitou tela a duše, keďže vďaka figuratívnej tradícii západnej kultúry a umenia máme hlboko zžitie vnímanie ich komplementárneho vzťahu. Skôr sa zdá, že to, čo sa v skutočnosti vyprázdnilo, nie je telo, ale formy vyjadrenia jeho spirituálnych obsahov.

Práve tieto otázky vo mne vyvoláva tvorba Doroty Sadovskej, kde reprezentácia tela – či už cudzieho, alebo jej vlastného – zdanlivo akoby žičila polarite oboch spomínaných komponentov. Toto konštatovanie posilňuje aj fakt, že autorka sama sa pri pokuse podrobiť svoju tvorbu reflexiám teoretikov rozhodla rozčleniť ju na dve časti: na prvú, spojenú s religióznymi motívmi, kde sa prostredníctvom ikonografie tematizujú symbolické a kultúrne významy tela, a druhú, kde sa vynárajú skôr jeho existenciálne danosti ukotvené v jeho biologických, genderových a sociálnych súvislostiach. Obe výrazové polohy sa však len na prvý pohľad javia ako simultánne, samostatne popri sebe existujúce línie a chcieť ich oddeliť znamená sústrediť sa len na ich prvoplánové motívické čítanie. V skutočnosti sa navzájom prelinajú a prekrývajú. Ukazuje sa totiž, že v Sadovskej doterajšej tvorbe sa historické, ale najmä archetypálne kontexty tela a jeho vizionársky retrospektívne rekonštrukcie nedajú celkom „odrezať“ od rétoriky súčasnej obraznosti podmienenej reálne zažitými osobnými skúsenosťami.

Ideálnym príkladom tohto prerastania oboch rovin vnímania tela je Sadovskej výstavný projekt nazvaný **V rozhraní / In the Interface** (Galéria Medium, VŠVU, Bratislava 2004). Ak ho porovnáme s jej ranejšími cyklami svätcov, kde takisto pracovala s telom ako torzom, máme spočiatku pocit (azda vďaka artistickejšiemu stvárneniu telesnosti), že sa prehĺbil jej záujem o fyzickú stránku a že telo tu už nepredstavuje, tak ako predtým, len kultúrnu kategóriu a emblém duchovných hodnôt. V skutočnosti však ide len o inú aplikáciu výrazových prostriedkov, kde dôraz na spirituálnosť akoby sa presunul od námetu k maľbe ako takej, k analýze situácie tohto média „na rozhraní“ storočí a tisícročí, v dobe prevahy nedostupných výrazových kapacít kybernetických programov. Sadovskej maliarsky prejav sa v tomto cykle už vymanol z podriadenosti téme, ako jasne formulovanej etickej kvalite mučeníctva týraného či okliešteného tela. Práve naopak, telo sa stalo zámenkou k oslave a exhibícii toho, čo všetko možno dosiahnuť prostredníctvom farby a štetca. Navyše, spôsobom inštalovania sa tu Dorota opäť – podobne ako niekoľkokrát predtým pri projektoch týkajúcich sa svätcov – pokúsila oslobodiť obraz od jeho najzaužívanejšej formy prezentácie, dať mu iné priestorové kontexty a ukázať, že maľba je flexibilný, „permanentnej obrody“ schopný výrazový fenomén. Deväť veľkoformátových kompozícií s brilantne namaľovanými zaklonenými ženskými hlavami zavesila do rohov troch miestností galérie. Netradičné situovanie obrazov do kútov na pomedzí dvoch stien pocitovo stieralo hrany a strhávalo diváka rytmom svojej viac-menej kruhovej nadváznosti. Už tým, ako táto práca s priestorom evokovala účinky freskovej maľby, Sadovská opäť odhalila, ako hlboko sa do jej vedomia vstrebala história maliarstva ako disciplíny, najmä s prihliadnutím na scénické efekty a výrazové hyperboly manierizmu. Toto konvulzívne, priam rotujúce prepojenie série monumentálnych „ženských krkov“ však možno vnímať aj ako symbol hľadania

PORTRÉTY, 2000 – 2002, priestorová inštalácia obrazov veľkosti cca 20x20 cm, olej na plátne, inštalácia na výstave Space, Centrum súčasného umenia, Dunaújváros, Maďarsko, 2002

Inštalácia v Künstlerhaus, Viedeň, Rakúsko, 2003

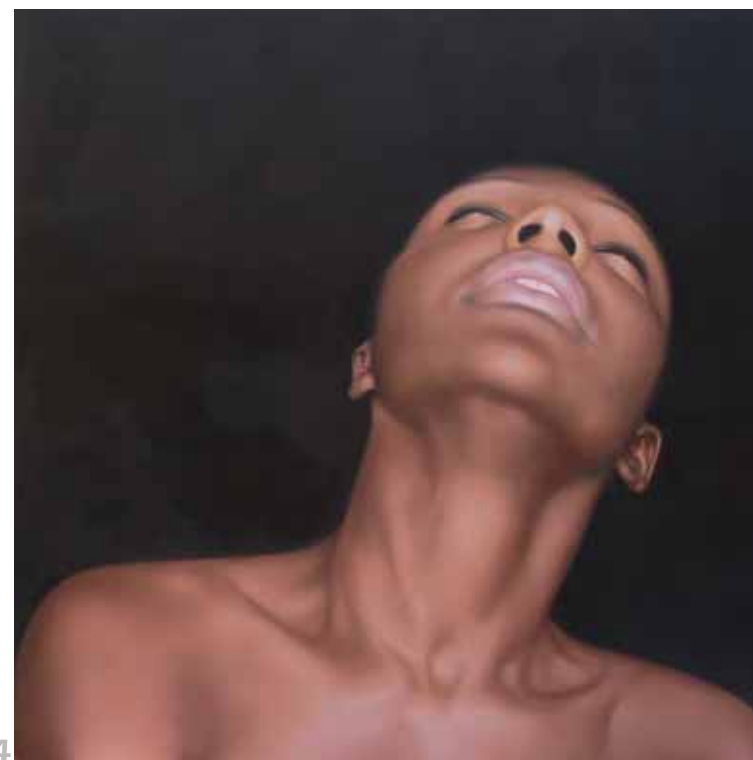
ďalšieho smerovania Sadovskej samej ako maliarky. Jej cesty od klasického závesného obrazu k maľbe ako objektu, ktorý expanduje do priestoru, aby sa v nejakom pomyselnom „close circuit“ zasa vrátila späť k východiskovému bodu, späť k limitom maľby.

Každý ženský portrét v tomto veľkolepom priestorovom koncepte vďaka zachyteniu hlavy zo strmého podhľadu strácal ráz individualizovanej podobizne a pripomínal skôr akúsi monumentálnu krajinu tela. Zreteľne sa ukázalo, že práve tvár je identifikačným znakom osobnosti a že jej potlačením, resp. perspektívnym skreslením, a naopak, vyzdvihnutím inej časti tela – v tomto prípade krku a ramien – sa konkrétna podoba človeka vytráca. Keďže nahé fragmenty tela pôsobia anonymne, psychologická introspekcia – jedna z hlavných ambícií portrétnej maľby – tak ostala bokom. Naopak, každá z portrétovaných hláv sa stala skôr zámenkou, ako sa vyhrať s reliéfom priehlbín, s kontrastom konvexných a konkávných línií, ale aj so svetelnými nuansami jemných valérov iluzívnej plasticity a žiarivého pigmentu pokožky na caravaggiovsky tmavom pohlcujúcom pozadí. Divák, zvyknutý na tradičný portrétny žáner, sledoval pohľadom krivku dlhého vyklenutého krku, až pokým sa jeho zrak nezastavil na rozhraní brady a čela, aby sa potom vďaka ostrej perspektívnej skratke zachytil na oblúkoch pier a zubov, na drobných detailoch nosných dierok, ušných lalôčikov či očných viečok. Všetky tieto navzájom sa podobajúce a pritom v jednotlivostiach odlišné „krajiny tela“, vnímané osve a zároveň ako „pars“ v akomsi vznešenom „totum“, mali niečo spoločné so sofistikým efektom reklamných billboardov. Umocňoval ho nielen Sadovskej maliarsky štýl blízky fotorealizmu, ale najmä vizuálny systém „close-up“, re-evokujúci pop-artovú „neprirodzenosť“ obrazov J. Rosenquista alebo T. Wesselmana, kde bežné predmety vďaka zväčšeniu strácajú svoju identitu a stávajú sa lákavým simulakrom – cieleňou výpoveďou reklamného zveličenia.

PORTRÉT AIDA S. (1), JULIE L. (2), AMINATA T. (3), DULCINIA S. (4), AMANDA M. (5), NATHALIE L. (6), 2003, olej na plátne, 200x200 cm

1
2

3
4

5
6

PORTRÉT NATHALIE L., 2003, olej na plátne, 200x200 cm, **PORTRÉT AMANDA M.**, 2003, olej na plátne, 200x200 cm, **PORTRÉT AMINATA T.**, 2003, olej na plátne, 200x200 cm
Inštalácia na výstave V rozhraní, Galéria Medium, Bratislava, 2004

1
2

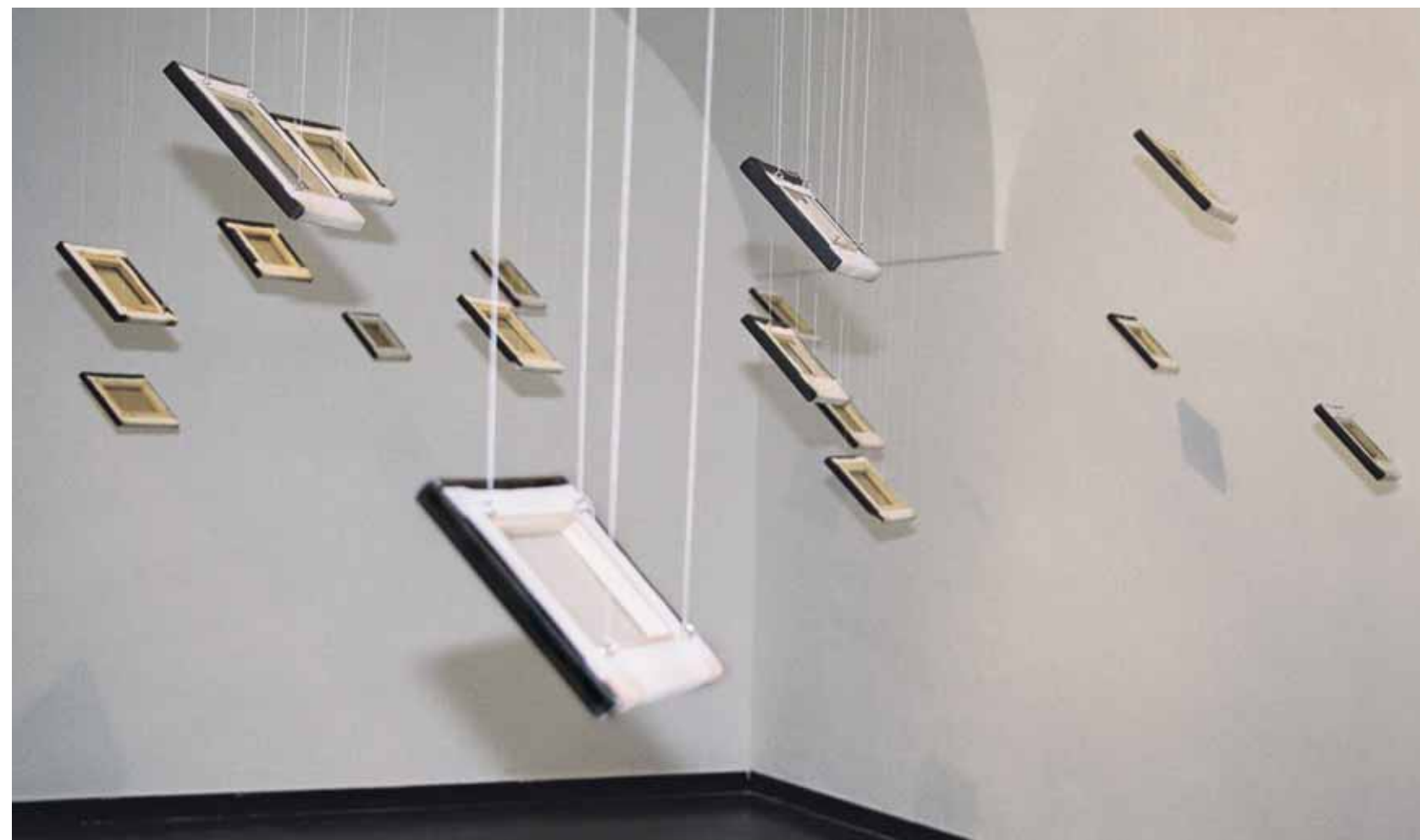
3
4

5
6

PORTRÉTY, 2000 – 2004, priestorová inštalácia obrazov veľkosti cca 20x20 cm, olej na plátne, Galéria Chobot, Viedeň, Rakúsko, 2004

<< PORTRÉT INDIGO S. (1), ANGELA U. (2), MONIKA H. (3), BARBORA J. (4), EVA Š. (5), MARA L. (6), 2004, olej na plátne, 200x200 cm

Názov spomínanej výstavy V rozhraní nie je v kontexte Sadovskej tvorby náhodný. Aj tento cyklus figurálnych malieb, podobne ako predtým obrazy svätcov, je dokladom skutočnosti, že ako „kráľovná kolobežka prvá“ je jednou nohou akoby ukotvená v tradičnej akademickej malbe a druhou vo výrazových možnostiach nových médií. Popri malbe a fotografii ju totiž zaujala aj performance a špecifika svetelného obrazu. Často ich vo svojich projektoch nielen kombinuje, ale aj rafinovane re-evokuje účinky jedného druhým. Zjednocujúcim aspektom je práve skúmanie tela prostredníctvom jeho perspektívneho skreslenia, torzovitosti, dynamických hier s jeho oddelenými časťami, prípadne intervencií do priestoru. V tejto súvislosti je zaujímavé najmä video **Zvliekanie z kože** (2003), kde na obrazovke v spomalenom pohybe vzájomne sa prekrývajúcej a vo vizuálnom zmatku akoby nikomu nepatriacich častí hrudi, paží, rúk, nôh zaniká zmysel toho, čo je ženské a čo je mužské, a kde výsledný palimpsest telesných údov akoby popieral dôležitosť akýchkoľvek spoločenských diferencií v prospech tela ako biologickej entity. Keďže nahé telo stráca znaky bližšieho sociálneho zatriedenia a genderovej identifikácie, Dorota Sadovská sa v tomto „monumentálnom zátiší“ rozchádza aj s vizuálnymi kódmi subkultúry: na rozdiel od erotickej extrapolácie zdôrazňuje tie telesné partie, kde sa obe klasické pohľavia nelíšia, ale zblížujú. Obraz tela nám tu sprostredkúva skôr všeobecný pojem telesnosti, spoločnej každému človeku. Vďaka naturalizmu chlpatých nôh, chrbtov posiatych vyrážkami a flakmi sa sexuálna príslušnosť tela stáva ľahostajnou a, naopak, zdôrazňuje sa – podobne ako kedysi v ikonografii vanitas prostredníctvom vädnučích kvetov či dohorievajúcej sviečky – jeho zraniteľnosť a pomíjateľnosť. Až pridružené, v druhom slede sa v takto odosobnenej telesnosti vynárajú aj otázky súvisiace s rozličnými intímnymi a verejnými významami tela, problémy jeho interakcie s inými telami z hľadiska rodových a spoločenských funkcií.

Polarita mužského a ženského sa celkom vytráca vo fotografickom cykle **Parazity** (1998 – 2006). Komu patria tie zretazené skrčené chodidlá a zaklesnuté prsty rúk, ten dekor vystrihovaných obrazcov, okupujúci ako vírus či pleseň hrany stien? Mužom, či ženám? Ide vôbec o časti ľudského tela? Vďaka zrkadlovej juxtapozícii nadobúdajú tieto izolované telesné fragmenty akúsi hrozivú symetriu a, naopak, strácajú nielen genderovú, ale aj biologickú identitu. Pripomínajú skôr posthumánne formy či záhadné neznáme článkonožce, ktoré sa môžu kedykoľvek objaviť a kedykoľvek prisať. Až pri pohľade zblízka si divák uvedomí, že ide o časti ľudského tela, a vôbec zrejme netuší, že je to telo autorky. Zároveň, z hľadiska kontextu Sadovskej tvorby, ide azda o najsofistikovanejšie priblíženie sa morfológickým efektom digitálnej fotografie a expandovania média do priestoru.

Inú, tentoraz nehmotnú podobu telesnej stopy Sadovská zvolila vo výrazovo úspornom, ale žensky poetickom sebareflexívnom videu **I must be better** (2001). Jej fyzická prítomnosť sa tu obmedzila len na elementárny kontakt ruky, ktorá kreslí vlasmi stále nové neviditeľné obrazce. Tento ritualizovaný akt, previazaný s jej osobnou mytológiou, akoby bol stimulovaný nielen snahou zastaviť čas, ale aj preniknúť za hranice každodennej rutiny a všednosti spojenej s údržbou tela a v púhe hre ponúknuť symbolický obraz o tom, že okamih existuje vždy len ako niečo minulé, nezachytiteľné.

Skutočnosť, že pre Sadovskú telo predstavuje predmet, nástroj i materiál zároveň, potvrdzuje aj cyklus veľkorozmerných fotografií **Korporality** (2003). V sérii dvadsiatich monumentálnych fotografií ženskej hrude, ktorá sa stáva projekčnou plochou koncentrovanej výrazovej exhibície, sú rukami stláčané ženské prsia. Jej drsná manipulácia so ženským telom v rozpätí výrazového napätia od sexuálnych konotácií až po bolesť pripomína prípravné sochárske modelovanie tvárnej hmoty. Zároveň akoby touto sugestívnou manuálno-znakovou abecedou prostredníctvom zraku aktivovala aj iné zmysly, hmat a sluch. V druhom pláne asociuje tortúry preventívnych praktík pravidelného samovyšetovania prsníkov alebo profesionálne prehmätávanie lekárovou rukou. Na rozdiel od fotografického cyklu Annie Sprinkle pod názvom Balet prsníkov (1991), kde si performerka rukami v dlhých čiernych rukaviciach kontrastujúcich s jej bielou pokožkou a červeno pomaľovanými bradavkami deformuje a skrúca prsia v rytme valčíka Na krásnom modrom Dunaji, je tu Sadovskej pohľad na ženské telo ďaleko veľmi vzdialený od pornografického žargónu. Nejde tu ani o provokatívny narcizmus raných performancií Carolee Schneemann alebo Hannah Wilke. Naopak, jej postoj k znakom vlastného pohlavia je vecný, zámerne nezúčastnený, jej individuálne „ja“ ustupuje do úzadia. Snahou poprieť a neutralizovať prede-termináciu ženského tela v rytmicky rozvrhutej osnove telesných deformácií sa výrazovo bliži skôr obsesívnym sebaanalýzám kubánskej performerky Any Mendiety. V celkovom vyznení pôsobí cyklus ako sled lapidárnych gest, kde sú klasické atribúty žensťva takmer vždy spájané s erotikou a fyzickou rozkošou, prípadne s láskou, plodnosťou a materstvom, vytesnené posolstvom o osudovej danosti ženského tela, ktorej nemožno uniknúť.

Z aspektov Sadovskej chápania telesnosti napokon nemožno vylúčiť ani spôsob jej umeleckej sebaaprezentácie prostredníctvom parodického napodobnenia vizuálu a layoutu módného časopisu pre ženy. Jej seba-ironická stylizácia do podoby star na obálke nie je len ostentatívnou kritikou namierenou voči masmediálnemu ideálu ženy, ale aj výrazom pokusu konfrontovať zbrane súčasnej konzumnej kultúry – najmä reklamy a médií – s rafinovanými stratégiami súčasného umenia ignorovaného kvôli nedostatku propagácie a prvoplánovej atraktivity ešte stále väčšinou „kultúrnej“ verejnosti.

LINKA, 1998, fotoinstalácia, tónovaná čiernobiela fotografia, instalácia v Slovenskej národnej galérii, Bratislava, 1998

KORPORALITY č. 11, 2003, farebná fotografia, hliník, 100x100 cm
I MUST BE BETTER, 2001, videokresba vlasom, DVD, 13 min., záber z videa
ZVLIEKANIE Z KOŽE, 2003, záber z videa, DVD, 73 min., hudba Martin Burlas

PARAZITY, 2002, inštalácia farebných fotografií na výstave Česká a slovenská fotografia 80. – 90. rokov, 12. ročník Mesiaca fotografie, Dom umenia, Bratislava, 2002 (celkový a detailný pohľad)

PARAZITY, 2002, inštalácia farebných fotografií, Museum Sammlung Friedrichshof, Rakúsko, 2002

PARAZITY, 2002, inštalácia farebných fotografií na výstave Slovenská fotografia 1925 – 2000, Galéria hl. m. Prahy, Česká republika, 2002

L'EXAMEN DU MUR, 1998, inštalácia tónovaných čiernobielych fotografií, modré svetlo, Galéria Interface, Dijon, Francúzsko, 1998

PARAZITY, 1998, inštalácia tónovaných čiernobielych fotografií, modré svetlo, Galéria Václava Špálu, Praha, Česká republika, 1998

PHOTO: IBRA IBRAHIMOVIC

MEDZI

Duchampovské nikdy nezavreté
a nikdy úplne neotvorené dvere.

Ako vnímaš bezprostrednosť „pokožky“ a jej hmatovú konotáciu alebo priamy pocit, ktorý sa údajne nachádza v твоjich prácach v súvislosti so ženským telom a jeho reprezentáciou v твоjich fotografiách a dielach súvisiacich s autopoitrétom?

Pokožka je pre mňa „medzi“. Ak by som mala charakterizovať svoje – po formálnej stránke také rozdielne práce – iba jedným slovom, vybrala by som asi slovo „medzi“.

Jeho dobrou definíciou sú duchampovské nikdy nezavreté a nikdy úplne neotvorené dvere.

Zrejme ich poznáš: do rohu miestnosti kolmo na seba umiestnené dva rámy dverí, no do

ich spoločnej strednej časti sú zavesené iba jedny dvere. „Medzi“ je ako ťažký predmet balansujúci na svojom ťažisku. Ani tak, ani tak. Vzrušujúce. „Medzi“ dokáže byť iritujúce a zároveň prehládane práve kvôli svojej chcenej nezaradenosti a nezaraditeľnosti. Netúžim po samoučelných krváčkoch, ale ani naopak po odťažitých „cool“ riešeniach. To, čo ma fascinuje, je čisté napätie vychádzajúce práve z toho „medzi“. Balansovanie medzi možnosťami. Obraz, ktorý sa stáva priestorovým objektom, malba, ktorá sa približuje k fotografii, fotografia, ktorá putuje po miestnosti ako inštalácia, katalóg, ktorý berie na seba znaky ženského časopisu.

Pokožka je rozhraním vnútra a vonku. Daniel Grúň mi priniesol myšlienku P. Valéryho: „Najhlbšia je koža.“ Dohodli sme sa na kunshistorickom texte, ktorý funguje ako titulná strana môjho prvého časopisu-katalógu SADO, jar 2005. Inšpiráciou boli titulky bežných, najmä ženských, lifestylových časopisov. Vnímam ich takmer ako dada básne, cez ktoré očami preletíš, čakajúc na ranný spoj. Pravá časopisová pokožka je ako zo sci-fi: upravená štylistami a počítačom, bez drobných vrások, raniiek, nerovností, chĺpkov, znamienok: reálna ako reality-show. Autopoitrétov som neurobila mnoho. Ak fotografujem či filmujem vlastné telo, tak je to najmä z pragmatického hľadiska – vtedy, keď nedokážem modelke dostatočne vysvetliť, o čo mi pri fotení danej témy ide. Na titulnej strane SADO som zakaždým síce ja, no fotografia je autorským dielom niekoho iného. Pre prvú obálku ma nafotil Miro Švolík, do aktuálne pripravovaného čísla Pavel Mára.

Spôsob, akým používaš zobrazenie ženy, presahuje spôsob, akým reklama a pornopriemysel využívajú obrazy ženského tela. Do akej miery sa pohrávaš so svojim priezviskom a hrou, ktorú médiá v súčasnosti využívajú na zmazanie hranice medzi trhovým priemyslom a čistými obrazovými kampaňami?

Hra ako stratégia, herná stratégia, hra na hru, radosť z hry – čomu ty osobne dávaš prednosť? Časopis SADO som si nechala zaregistrovať pod názvom SADO a podtitulom Sadovská. Je napínavé skúšať, ako ďaleko možno zísť v tom, keď autorský katalóg začne prijímať mimikry bežného časopisu. Čo ukryť a čo priznať? Nachádzanie správneho balansu. Dohodla som sa s najväčšou distribučnou spoločnosťou periodík na Slovensku a ďalšou v Rakúsku. Vo veľkých obchodných reťazcoch sa najprv obávali názvu, no neskôr vystavili výtlacky medzi zabehané tituly. Spustila sa dlhodobá výstava prebiehajúca paralelne v novinových stánkoch, knižkupectvách a supermarketoch. Zaujímajú ma ľudia, ktorí si nekúpia tlač, no za to si ju na stojáka prelistujú priamo na mieste predaja. Ani neviem, koľkí tak vlastne túto moju výstavu videli. Viem iba, koľkí si kúpili „vstupenku“ a odniesli si tento časopis-výstavu domov.

Celý rozhovor bol pôvodne publikovaný v časopise FlashArt pod názvom Päť otázok pre Dorotu Sadovskú od Waltera Seidla. (FlashArt, Czech & Slovak Edition, Vol. I, No.3-4, December 2006 – Február 2007, s. 56-57)

WALTER SEIDL

PARAZITY, 1998, inštalácia tónovaných čiernobielych fotografií, modré svetlo, ENSBA, Dijon, Francúzsko, 1998 (celkový a detailný pohľad)

S Dorotou Sadovskou pri poháriku materského mlieka

SERAFÍNA

Dorota, v predchádzajúcom čísle magazínu SADO, ktorý je tvojím katalógom a zároveň projektom – hrou na ženský časopis, si odkryla iba istú časť svojho autorského „ja“. Od nášho posledného rozhovoru sa v tvojom živote veľa zmenilo. Tvoj priamy vzťah k telu a telesnosti priniesol ovocie aj mimo sféry umenia a narodila sa ti dcéra Serafína. Tehotné celebrity a celebrity – čerstvé matky sú v súčasnosti veľmi „in“. Ako sa si sa vysporiadala s novým spoločenským statusom? Máš žltý kočík? Používaš pampersky alebo látkové plienky s modrým prúžkom? Čo by si chcela odkázať budúcim mamičkám umelkyniam a kunsthistoričkám? Aby mali dieťa, keď ho budú chcieť, a chceli ho, keď ho budú mať. Materstvo je prirodzenou súčasťou života, niet prečo ho pateticky oslavovať či zatracovať a strašiť bezdetných. Dieťa je

ODKAZY ZRKADLU, 2007, C-prints, rozličná veľkosť

pri mne, keď maľujem, píšem, varím, upratujem, fotím nahé modely, nakupujem. Prirodzene, od plienok až po autosedačku, mi pomáha stále lepšia dostupná technika. Mám ľahký (nežltý) kočík a Serafinu beriem so sebou aj do galérií. Páči sa jej predierať sa na vlastných nožičkách cez husté stromoradie ľudských nôh, ktoré kdesi hore končia pohárikom vernisážového vína a pagáčikom. Je pravda, že spoločnosť v našich končinách ženu na materskej málo integruje – musí prekonávať mnohé bariérové vstupy, každú chvíľku je navyše vylučovaná aj samotným

FOTO: LUCIA L. FIŠEROVÁ

LUCIA L. FIŠEROVÁ

ZNAK, INTÍMNEHO GESTA

zmýšľaním ľudí. Ale ja som aj pred materstvom žila vo vlastnej samote. Ako umelkyňa v slobodnom povolani si musím sama zdeliť prácu a sama nájsť disciplínu. A tak nepocitujem radikálnu zmenu v spoločenskom statuse ako možno mnohé iné ženy.

ODKAZY ZRKADLU

Novú skúsenosť z materstva sa ti zároveň podarilo zaujímavovo včleniť aj do kontextu tvojej doterajšej tvorby. Meno tvojej dcéry odkazuje k nebeským výšinám, anjelským chórom a zástupom svätých, o ktorých sme sa zhovárali minule, avšak zúročila si aj fyzickú stránku svojho tehotenstva. Súbor *Odkazy zrkadlu* tvorí pásmo fotografií záhybov prebytočnej kože po pôrode. Preto sa mi zdá symbolické začať náš rozhovor o tej „korporálnejšej“ časti tvojej tvorby práve týmto najnovším cyklom. Spôsob adjustácie fotografií nalepených tesne k sebe tak, aby záhyby previsajúcej kože tvorili kontinuálnu vlnovku prebiehajúcu celým pásmom, vytvára zdanie vrásnenia samotnej steny galérie. Znepokojivosť tohto „tektonického“ prvku tkvie v tupej poddajnosti živého materiálu podobného šupe na mlieku alebo kožovitej vrstve v otvorenej plechovke s farbou. Páči sa mi stav, v akom telo nechávaš – na polceste medzi stavebným materiálom a stuhnutým architektonickým ornamentom. Ako vnímaš telo v kontexte architektúry, prípadne krajiny?

Nechcem ho vnímať iba ako estetický problém, námet na dekoráciu. Zaiste so mnou súhlasíš, že kontext je pre vnímanie nielen obrazu tela, ale výtvarného diela ako takého určujúci: či sa už jedná o spoločenský, myšlienkový, ale aj ten fyzický – architektúra, krajina či konkrétny priestor, kde sa práca nachádza. Nikdy som nepoužívala na obrazy rámy, ale naopak, cez jednoliate (často aj biele) pozadie sa obraz prepájal so stenou, na ktorej visel. A podobne pri fotografiách pracujem s výrezom, či fotografie priamo vystrihujem a lepím na stenu.

PARAZITY

Zaujímavým pokračovaním tvojej roztopašnej hry medzi umeleckým dielom a priestorom galérie je súbor *Parazity*. Hmýriace sa reťazce drobných telíčok obrastajú a postupne rozrúšajú kamenné steny muzeálnej inštitúcie. Oceňujem aj tvoje „inštalačné“ gesto pri skupinových výstavách – so svojím mengeleovským vzorníkom prideš až úplne na záver, keď sú už ostatní autori so svojou inštaláciou hotoví, a parazity nenápadne nasadiš na miesta s „oslabenou imunitou“. *Parazity* sú dielom, ktoré u divákov vyvoláva nekonečný register asociácií: ružový brečtan, pásomnica, safaládka na mäsiarskych hákoch, abeceda posunkovej reči, lokomotíva s vagónikmi – vagínkami. Ku ktorej interpretácii sa prikláňaš ty ako autorka? A nebolia ťa pri vystrihovaní ruky?

Bolia, robím si pauzy – aj niekoľko rokov. Ale veľmi ma teší fotografovanie *Parazitov* – je to hra. Mám viac ako tristo rozličných póz, z ktorých by som vedela urobiť o niečo viac samostatných stavebných častí pre inštaláciu. Prvé náznaky *Parazitov* vznikli v roku 1998 počas študijnej cesty na ENSBA vo francúzskom Dijone. Keď ich ešte nenainštalované videla moja bývalá spolužiačka, poznamenala, že som sa asi musela cítiť veľmi osamotene, keď som niečo také vymyslela. Bola to pravda, lebo som nevedela náležite komunikovať v novom prostredí a v takom odlišnom jazyku.

Najprv som čiernobiele fotografie vyvolávala sama vo fotokomore a upravovala som ich vo vani červeným tónovačom. Tie najvydarenejšie som vystrihla a po dvojiciach spojila do symetrického ornamentu. Nakoniec som ich nainštalovala v ohyboch a rohoch miestnosti s transparentnými modrými fóliami na oknách, premieňajúcimi farbu denného svetla na sýtomodrú. Prvú inštaláciu som urobila v galérii Interface v Dijone. Z predsiene bolo možné v izbe zaliatej modrým svetlom uvidieť ornamente, pri pozornejšom zahľadení sa dali rozoznať prsty rúk a nôh. Vzniklo tak kontrastné spojenie ornamentu ako klasickej ozdoby miestnosti s fragmentmi ľudského tela. Po štyroch rokoch som *Parazity* prefotografovala na farebný negatív, nechala vyvolať klasickým procesom a vystavovala už iba pri dennom svetle. Najväčším problémom bývalo odinštalovanie, kde som zvyčajne nemohla byť prítomná, a tak kým sa to v danej galérii niekto naučil citlivo odliepať, zničilo mi spravidla dva až päť dielov. Aj takýmto spôsobom sa mi, bohužiaľ, *Parazity* zredukovali.

Asociácie *Parazitov*? Ornament, zvieratko, hybrid, mutant, nevydarený klon, zväčšený neznámy hmyz či mikrób, supermarketové kura v igelite, organická zlúčenina ľudských častí či neprirodzené prirodzenosti...? To ponechám na diváka.

SADO

Taký už býva osud parazitov... Život sa s nimi nemazná. Vráťme sa ale k tvojmu projektu *SADO*, ktorého princíp je v podstate tiež cudzopasnicky. Tentoraz sa tvojmu dielu podarilo prehrýzť sa z galérie von a uhniesť sa v knižkupeckých a v kioskoch medzi bulvárnyymi „plátkami“ u nás i v zahraničí. Formou inzercie začalo prenikať do mienkotvorných denníkov, ale aj na reklamné plochy električiek, trolejbusov, autobusov... Súčasťou mediálnej kampane projektu bolo uvedenie časopisu pompéznou prezentáciou za účasti poprednej slovenskej fitnesky Zory Czoborovej. Čím Dorku zaujala Zorka a čím Zorku zaujala Dorka? Ako sa ty sama – cover girl – staviaš ku kultúre tela? Posilňuješ problémové partie? Posiluješ partiové problémy? A posiluješ, alebo posilňuješ? Posilňujem sa spánkom a často dobrým jedlom, sýtím pohľadmi a počúvaním, posilujem nachádzaním a naberaním nových myšlienok, prípadne tém. Asi svoje vlastné telo málo vnímam ako problémovú partiu či partiový problém, a tak ho posilňujem nevinne a spontánne. Napríklad nekonečným chodením po schodoch hore-dolu, a to takmer vždy s výše desiatkiloovou Serafinou. Na našu bývalú fitnesku a dodnes mediálnu star nemám. Prirodzene, s pozvaním, aby pokrčila výtvarný časopis, som to myslela humorne a ona to tak aj prijala – bola skvelá a naozaj prišla. Zároveň sa mi priznala, že so súčasným výtvarným umením dovtedy ešte nemala do činenia. A to bolo tiež obojstranne fascinujúce. Nápadu s pozvaním predchádzala v roku 2000 výzva jedného významného slovenského skladateľa: ak pozvem túto superženu s nadštandardným body-buildingom na svoju vernisáž, skomponuje pre túto príležitosť špeciálnu skladbu. Žeby mohli byť múzami krehkých a uzavretých mužov aj ich vlastné protiklady? Nuž, skladba zatiaľ nevznikla...

KORPORALITY

Náznak autoerotickéj pózy pri tvojich Korporalitách navodzuje predstavu playboyovského klíše. Haptická akcentácia predimenzovaného poprsia môže asociovať extrémne sexuálne praktiky. Na druhej strane – mohutné poprsie so sebou nesie aj asociácie spojené s materstvom a konvencionalizovanou úlohou ženy v spoločnosti – popri automatickej predstave dojčenia môžeme telo vnímať tiež ako tvárny materiál na hnetenie, s odkazom napríklad na takú tradičnú ženskú prácu, ako je miesenie cesta. Mimochodom, rada pečieš? Aký je tvoj najobľúbenejší recept?

Nuž, silikáče to nie sú. Obliecť sa do plastickej chirurgie a získať prsia ako brnenie z veľkého rozkrojeného pomaranča nie je správny recept,

PARAZITY, 2002, inštalácia farebných fotografií na výstave Česká a slovenská fotografia 80. – 90. rokov, Museum umění Olomouc, Česká republika, 2002 (detail)

ako nafotiť Korporality. V roku 1998 vznikli malé hanblivé skice, až o necelých päť rokov neskôr som prsia prefotografovala na klasický stredný formát a výrezy zväčšila na veľkosť 100 x 100 cm. Z malého, skrytého intímneho gesta sa tak premenili na nekompromisný veľký znak či „živú“ sochu. Na viacerých skupinových výstavách sa mi stalo, že počet fotografií určili v rámci pôdorysu galérie iba podľa rozmerov. Po rozbalení obrazov vo výstavnej miestnosti však vyšlo najavo, že namiesto pôvodne zamýšľaných šiestich kusov stačia len dva-tri, a aj tie dokážu prehlásiť susedné diela svojou monumentálnou formou. V oku a v myslí zaberajú oveľa väčší priestor ako v skutočnosti vymeranej centimetrami, a tak som občas musela čeliť nevôli spoluvystavujúcich s menej ohromujúcimi prácami.

Cesta na pečenie veľa nenamiesim, radšej varím hlavné jedlá. Mojou špecialitou sú husté červené zeleninové či rybacie polievky, v ktorých stojí lyžica. Môj manžel ich nazýva kopcovité polievky. Dáva si ich rád nielen na obed, ale v zime aj na večeru. Momentálne ešte k tomu dojdím, a tak som vo svojom každodennom živote – tvojimi slovami – aj v tej konvencionalizovanej úlohe ženy.

VIDEÁ

Tvoje video *Zvliekanie z kože (Slough)* som si mala možnosť pozrieť po prvýkrát v roku 2003 v rámci pražského festivalu digitálneho obrazu InOut. V strede Staromestského námestia turisti s úžasom hľadeli na veľkoplšnú obrazovku s nepatrne sa pohybujúcou masou prepletených končatín. Bolo už chladno, no zvedavosť, ako sa to celé skončí, nikomu nedovolila odísť. Takmer na všetkých tvojich obrazoch, fotografiách a videách vystupuje ľudské telo vo fragmentarizovanej podobe. Namiesto celistvého harmonického aktu zobrazuješ detaily alebo torzá – či už vo forme relikvií, organických novotvarov, či korporálnych objektov. Koľko reálnych tiel sa zúčastnilo tejto videonahrávky? A zaujímalo by ma tiež, ako sa tieto telá „tvárilí“. Myslíš, že medzi nimi následne vznikli nové vzťahy?

Nemyslím si to, istotu však nemám – treba sa opýtať ich. Po fotografovaní sa modely, hrajúce sa na takmer nehybné telá, rozprchlí. Niektorí sa vlastne ani nikdy predtým nevideli, iní boli dlhoročnými kamarátmi.

Pre *Zvliekanie z kože* vytvoril špeciálne hudbu Martin Burlas. Pomalý, opakovaný a rozkladajúci sa hudobný motív vytvára napätie až s prímou obsedantnosti v kontraste s takmer nehybnými telami. Len v málo badateľnom pohybe sa na obrazovke hmýri poprepletených tri až päť postáv.

Táto zmes môže pripomínať nejaký prazvláštny organizmus. Vyše hodinu trvajúce video má päť dielov, striedajú sa čisto ženské a čisto mužské časti v rôznej časovej dĺžke. Zámerom bolo vytvoriť niečo ako novodobý obraz na plochej obrazovke. Veď v koľkých súčasných domácnostiach je dnes už nonstop zapnutá televízia? A nielen v jednej izbe.

KRKY

Prizime sa ešte tvojim portrétom s pracovným názvom *Krky*. Vypätá póza postáv so zaklonenou hlavou, asociujúca výjav z mučenickej scény stropnej barokovej maľby a súčasne snapshot amatérskeho erotického videa, definuje tesný interval medzi utrpením a slasťou. Fakt, že si tento súbor zaradila do „telesnej“ časti katalógu, potvrdzuje prechýlenie portrétneho žánru do aktu drobným posunom v telesnom geste. Namiesto „dôstojného“ zavŕšenia ľudskej figúry hlavou s individuálnou tvárou a módnym účesom nám ponúkaš akési kožovité kýpte bez patričného konca, ktorým dominuje ohryzok, kľúčne kosti, brada a nosné dierky. Tieto obrazy vyvolávajú v niektorých prípadoch až fyzickú potrebu „zakrútiť krkom“. Koľké zo zaklonených hláv sa po dokončení maľby už nikdy nevrátili do pôvodnej polohy? A prečo si zvolila v tomto prípade ako médium maľbu?

Ženám som krky nevykrúcala, išli do toho dobrovoľne. A ty by si hádam odolala, ak by som ti navrhla pózovať pre svoj portrét

na olejomalbe? Od detstva nás učia byť nielen krásne, ale vedieť o tom aj presvedčiť svoje okolie. Ženský portrét v olejomalbe ten prísľub má. Lenže aj keď na mojich portrétoch je všetko, ako má byť, posunuté je to najpodstatnejšie – portrétovaná v rozhodujúcom okamihu odvráti tvár. A to so všetkými znakmi svojej povahy a okamžitého rozpoloženia: koketne, s ľahkosťou, radostne, zvedavo a hravo, ale aj pateticky, krčvito, s nedobre utajenou bolesťou, neochotne až nasrdene. Aj v tom odvrátenom portréte (či presnejšie antiportréte) sa dajú vycítiť stopy osobitosti portrétovanej. Ženské portréty (*Krky*) sú najdôstojnejšie a súčasne najironickejšie v olejomalbe, *Zvliekanie z kože* najuhrančivejšie, ako pomalé video na rozhraní statického a kinetického obrazu, *Korporalitám* vidno nerovnosti kože najlepšie pri zväčšení v klasickej neupravovanej fotografii, *Parazity* najviac zneistujú ako vystrihnuté z fotografického papiera v inštalácii priamo na stene, odkazom zrkadlu sa darí ako skladačke digitálnych printov a môjmu katalógu ako časopisu vystavenému medzi ženskými plátkami. Teší ma, keď sa pre výtvarný koncept podarí nájsť v širšej škále vyjadrení to najsýtejšie.

FLASHION: bleskovky z bežného šatníka 1, 4 ženské vojenské sako kapitánskej hodnosti s pôvodnými medailami (rodinná pozostalosť), bordové elastické tielko (trhovisko), čierna priliehavá sukňa (od sestry) 2, 3 tmavotyrysová šifónová sukňa (second-hand, San Francisco), náhrdelník z drobných korálok (vlastná výroba) 5, 6 čierne vlnené šaty so šiestimi gombíkmi (rodinná pozostalosť) 7, 8 čierny vlnený top so železkami z dobových dámskych podväzkov (rodinná pozostalosť), čierne ručne pletené rukavice po lakť (rodinná pozostalosť), čierna priliehavá sukňa (od sestry) 9 svetloružový akrylový svetrič (neznámy pôvod) 10, 11, 12 červené zamatové šaty (charita), papierový golier (vystrihnutý zo ženského časopisu) 13, 14 sýtozelený dederónový kostým s veľkými bielymi gombíkmi (nechcený dar), sýtoružový obrúsok bez výšivky ako top (neznámy pôvod)

15, 16 sýtozelený dederónový kostým s veľkými bielymi gombíkmi (nechcený dar), zelený pánsky rolák (požičané) 17, 18, 19 sukňa reflexnej žltej farby (trhovisko), hebké chlpaté bolerko reflexnej žltej farby (narozeninový dar) 20, 24, 28 metráž technickej izolácie pod laminátovú podlahu (veľkosklad stavebnín), biely bavlnený háčkovany opasok (neznámy pôvod) 21, 22, 23 pieskové polyesterové šaty s jemným hustým prúžkovaním, s bielym golierom a manžetami (zimný výpredaj) 25, 26, 27 biele vlnené tričko bez rukávov a sveter s červenými linkami a tmavomodrými štvorcami (dar), náhrdelník s americkým motívom (Chinatown, New York) 29 pruhované trendy tričko (letný výpredaj) 30, 31, 32 bordové elastické tielko (trhovisko), tmavotyrysová šifónová sukňa (second-hand, San Francisco), náhrdelník z drobných korálok (vlastná výroba)

BOARD

coming your way

1 Bratislava, mestská hromadná doprava 2 Viedeň, Schwechat, predajňa periodickej tlače

SADO

launch & campaign + distribution

Krst časopisu SADO, 31. 3. 2005, Bratislava:
3 Zora Czoborová 4 Vladimír Beskid 5 Vladimír Beskid, Dorota Sadovská, Elena Pätoprstá, Jozef Jankovič, Jana Geržová

6

7

10

11

8

6 Paříž, Galéria Yvon Lambert
 7 Brno, knihkupectvo
 8 Bratislava, predajňa periodickej tlače
 9, 13 IV. Medzinárodný festival fotografie, Lodž, Poľsko 2005
 10 Viedeň, Kunsthalle, knihkupectvo
 11, 15 Bratislava, krst časopisu SADO
 12 Viedeň, MOYA
 14 Bratislava, novinový stánek

12

13

9

FOTO: MARTIN JANOSKO (4, 9, 11, 12, 13, 15)

14

15

THERE WHEN AND

we could meet

VTEDY A TAM sme sa mohli stretnúť

1

6

7

8

2

3

FOTO: MARTIN JANOŠKO (3-6)

4

1, 2, 3, 4, 5
IV. Medzinárodný festival fotografie,
Lodž, Poľsko, 2005

5

6 AUTOPOESIS, Slovenská národná galéria, Bratislava, 2006
7 MEINE TÖCHTER,
Monat der Photographie,
Galéria Chobot, Viedeň,
Rakúsko, 2004
8 KORPORALITS,
Monat der Photographie,
MuseumsQuartier 21, Viedeň,
Rakúsko, 2004
**9 NEUE FOTOGRAFIE AUS
DER SLOWAKEI**, Galéria Fotohof,
Salzburg, Rakúsko, 2004

9

10

PHOTO: MĀRIA BALOGOVĀ

14

PHOTO: MĀRIA BALOGOVĀ

11

PHOTO: MĀRIA BALOGOVĀ

12

13

10, 11, 15 V ROZHRANĀ,
Galéria Medium, Bratislava, 2004
12 CENA OSKĀRA ČĚPANA,
Slovenský inštitút, Praha,
Česká republika, 2002
13 VIANOČNÝ BAZĀR,
Galéria Space, Bratislava, 2006
**14 OBHAJOBA DOKTORANDSKEJ
PRĀCE,** Galéria Medium, Bratislava, 2004
**16 SAN FRANCISCO – BRUXELLES –
– BRATISLAVA,**
Galéria mesta Bratislavy, 2002
17 UNSERE NEUEN NACHBARN,
Baden, Rakúsko, 2004

15

17

16

PHOTO: MARTIN JĀNOSKO

18

19

20

FOTO: MARTIN JANOŠKO | 18-21, 23, 25

25

26

18, 19, 20 PORTRÉTY, Galéria Chobot, Viedeň, Rakúsko, 2004
21 PRIEVAN, Galéria hlavného mesta, Praha, Česká republika, 2006
22, 25, 27 PRAGUE BIENNALE 2, Praha, Česká republika, 2005
23 ZVLIEKANIE Z KOŽE, Galéria Nova, Bratislava, 2004
24 NEUE FOTOGRAFIE AUS DER SLOWAKEI, Galéria Fotohof, Salzburg, Rakúsko, 2004
26 DAS IST KUNST, Museum Sammlung Friedrichshof, Rakúsko, 2002
31 ONE YEAR AFTER, Tresor, BA-CA Kunstforum, Viedeň, Rakúsko, 2006

21

22

27

27 PACT 02, 2005, inštalácia
 Autor: Marek Kvetán
29, 30, 32 Album de Bratislava, 2000, akcia
 Autor: Svätopluk Mikyta

29

30

28

28 UMENIE ZBLÍZKA, 2006, celoslovenský vzdelávací program Galérie mesta Bratislavy pre školy, expozícia umenia 20. storočia. Autorka projektu: Daniela Čarná www.umeniezblizka.gmb.sk

33 SLOVENSKE VÝTVARNÉ UMENIE XX. STOROČIA, 2005, 58 plastových tabuliek, každá 15x15 cm
 Dorota Sadovská: Sv. Sebastián
 Autor: Stano Masár

23

24

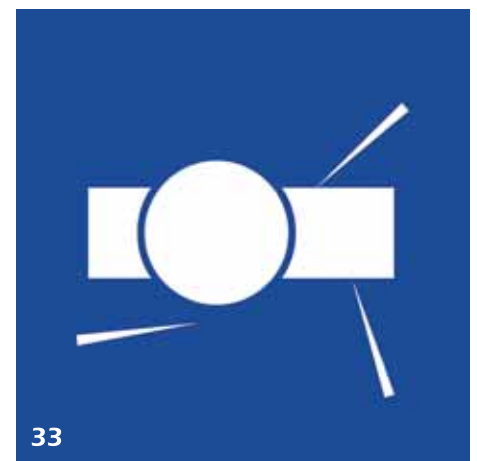

31

PHOTO: VÁCLAV BARNÁŠ

32

33

dve časti tela

(corporalities)

a teraz zručne

vziať prsia do dlaní
dve značné vyvýšeniny
plné žiadostivosti a túžby
do dlaní vziať
dlaňami hmatať
šmátrať cítiť

prsiami sa sýtiť

pretvárať tvary
zdvihnúť a zvesiť
prostredník zaboriť
do oboch bradaviek
a zanietene konať

vysoko a hlboko a

vyvýšeniny pozdvihnúť
visiac na nich oddane podľahnúť
iba mimochodom byť uprostred
pozorovať obe prsia
ich premenu

mať podiel na tých zaobleniach

dvoch ceckov čo sa stávajú ozdobou

portrét

(portraits)

zasiahnutá

do brady
s hlavou vyvrátenou
dozadu

v momente

snímky
zachytená
na plátne
v okamihu
bezmála

nekonečnej večnosti

dvadsať prstov na nohách a na rukách

(parasites)

dlane sa maznajú

s
prstami na nohách
zblížujú sa
spletené vždy
po piatich
ako oddiely

uzavrú sa

jeden pred druhým
nahmatávajú
napospol
ako sa svet vie
naprieč
uložiť

vzájomne k

cel-
ku spolu
spletené
spoločne

zakryté pokožkou

(slough)

aby sa zvliekli z kože

centimeter hrubej
telá sa
spojili

akoby to boli nohy a

ruky
na tom paže a
lakte
zakaždým sa
vykrivia v masu
navzájom zdanlivé
nie cudzie naisto
zdá sa klam

The World's Leading Art Magazine Vol. I No. 3-4 December 2006 - February 2007 CZK 99.-SKK129.-

Flash Art

Czech & Slovak Edition

Dorota Sadovská, Portrét Gisèle L., 2006, olej na plátne

www.flashartonline.com

súčasného výtvarného umenia
contemporary art magazine
profil

with his rotten face or Lukáš Štybník
súčasného výtvarného umenia
contemporary art magazine
profil

no. 3
profil
súčasného výtvarného umenia
contemporary art magazine

IMAGO

**The only magazine about contemporary photography
of Central and Eastern Europe published in English.**

Three portfolios of contemporary photographers are included in each issue along with essays on current issues, texts from history of photography, interviews with critics and artists, presentations of photo-galleries and photo-academies, reviews of books, exhibitions, magazines and events as well as schedules of the most important photo-galleries in Central and Eastern Europe. IMAGO is published twice a year.

Publisher: FOTOFO, Prepoštská 4, P.O. Box 290, 814 99 Bratislava, Slovakia
www.sedf.sk, lucia.lendelova@gmail.com

daniel grúň koža hľadá krém

som koža, skrze mňa sa stretávajú bytosti
pre tento okamih chránim
tvoje trvanie, pohybmi záhybov

ja, krém, rozotieram po napnutých plátnach
plazmatické obrazy: aktivovať mikrocirkuláciu, rozjasniť
a osviežiť: regenerácia, detoxikácia, správne fungovanie

tvorím reč
sérum života plní bunecný mok, pasce pravdy a ilúzie

všetko mimo mňa, vonkajšie k telu, vo svete
ty sama ich ovládaš, ty sama si nimi ovládaná

a všetko, čo obopínam v útrobach, je vlastne nejasné
som tvoja hmota, tvoj výraz
rozplavujem bolesť, rozkoš a radosť

rozptyľujem v pigmentoch svojich slabík
ohybmi zvrásňujem slová

som твоjim pravým obrazom – pokrčím sa, vystriem
a hneď zapadneš do môjho povrchu, si len operátor
celkom sa vo mne rozplynieš

mojich možností, len ja zvädzam

som mimoriadne citlivá, túžim po pohladení, aplikuj!

boj so zrkadlom

uvoľni mikronapätie pokožky, nech enzýmy štiepia tuky, aplikuj!

v plytkosti je hĺbka, z hĺbky plytkosti

nech vodná para zmäkčí a zjemní povrch

siaham po dotyku, lovím pohľady

aplikuj! hydratuj suché partie, aplikuj!

len krém zachraňuje môj ustavičný hlad

prstami si pokožku napni a chĺpok vytrhni

ó, krém, svetlo sveta, krém

získaj jemnú, ale zmyselnú vôňu, depilovaný lesk

vo výlevke mydlové kľbko telesného povrchu

hladkosť, po ktorej skĺznu slzy dojatia

odstránený parazit, horror deformis

nechaj sa objať, nechaj si vyhladiť vrásky, a to i hlboké

kruhy pod viečkami – spláchnuť do výlevky!

(účinnosť meraná klinickými testmi), nechaj si odstrániť

šupiny, podliatiny, vyrážky – spláchnuť do výlevky!

11 klamlivých bolestí, nechaj sa harmonizovať

nechaj vyznieť svoju prirodzenosť!

som твоjim rozhraním, som mäkkou hranou тvojho bytia

skrze mňa zvrátiš svoj nepokoj, čím

kvalitnejší náter zvolíš, tým

intenzívnejšie bude oslobodenie

ó, krém, napni ma, hlad' ma, vzruš ma, drž ma

vzkries ma!

I, cream, I'm rubbing my plasmatic images
onto taut canvasses: activate the microcirculation, revitalise
and freshen: regeneration, detoxification, proper functioning

the serum of life fills up the fluid of cells, the traps of truth and illusion
you yourself master, you yourself are mastered by them

Daniel Grúň

skin seeks cream

I am skin, beings meet through me
for this moment I guard
your continuance, with the rolls of folds
I make language

I sweep away pain; pleasure and joy
I dissolve in pigments of my syllables,
I leave words curved from my bends

you'll be fully diffused in me

all outside me, all beyond the body, in the world
and all the entrails I enclose, are hazy mazes
I am your substance, your look
I am your Ego turned inside-out

I am exceptionally sensitive, I long to be stroked, apply!
relax the microtension of the skin, let the enzymes decompose their fats, apply!
let the steam soften and smooth the surface
apply! hydrate the dry parts, apply!

I am your true image – I pucker and I stretch
and you fall straight onto my surface, you just operate
my possibilities, but only I seduce
the mirror to defeat

with your fingers tense the skin and pull out bits of fluff
acquire a mild but sensuous fragrance, the depilated glow
the smoothness on which tears of emotion slide

in shallowness is depth, in the depth of shallowness
I reach out for a touch, I hunt for glances
only cream preserves me in continual hunger
o cream, light of the world, cream

have yourself embraced, have those wrinkles smoothed out, even the deep ones
(clinically tested, measured efficiency), have the 11 deceptive pains
removed, have yourself harmonized

in the sink a soapy clot of body surface
a parasite removed, horror deformis
circles under the eyelids – flush them down the sink!
spots, bruises, dandruff – flush them down the sink!

I am your borderland, the soft edge of your being
through me you'll conquer your disquiet, the higher
the quality of paint you choose, the more
intensive the release

o, cream, tense me, stroke me, stir me, hold me,
resurrect me!

let your naturalness ring out!

Publication of this magazine was made possible by the generous support of:

ZENTIVA

SME

Recar

SPACE
projects | residency lab | store

nadácia
centrum
súčasného
umenia

VSKA

korporality > parazity > krky > kokóny >
zvliekanie z kože > chúlостivé otázky >
skinning > krásne monštrá >
www.sadovska.sk

v pigmentoch svojich slabík ohybmi zvrásňujem slová